

UNIVERSUL LITERAR

N. N. TONITZA : COPILUL

Ploaia în brădet

G. D'ANNUNZIO

Taci. Sub poala
de codru n'aud
cuvintele tale
umane; ci, mai noi,
le aud pe cele rostite
de picuri și frunze
departe.

Ascultă. Plouă
din norii răzeși,
Plouă pe tamericii
arși și sălcii,
plouă pe brazii
fepoși și cojiți,
plouă pe mirții
sacri Venerii,
pe ginestrele strălucind
de flori în buchete,
pe jnepii deși
de coconari aromați,
plouă pe fețele noastre
silvane.

plouă pe mâinile noastre
goale,
pe vesmintele noastre
ușoare,
pe gândul fraged
înmugurit în suflet
proaspăt,
pe frumoasa poveste
ce ieri
te vrăji, ce azi mă vrăjește,
o, Ermiona.

Auzi? Cade ploaia
prin frunzișul
făcut,
cu freamăt ce ține
și se schimbă în aer
precum mai rară,
mai deasă e frunza.

Ascultă. Răspunde
tânguirii cântec
de greeri
pe care nu-i sperie
plânsul austral,
nici cerul de spuză.
Iar bradul
scoate un sunet, și mirtul
alt sunet, și jnepul
altul, fluere
felurite
sub degete nenumărate.

Cufundați
suntem în duhul
pădurii,
trăind o viață de arbori;
chipul tău îmbătat
și moale de ploaie
ca o frunză.
șuvițele părului tău
îmbălsămate-s ca
luminoasa ginestră.
o, făptură pământeană
cu nume de
Ermiona.

Ascultă, ascultă. Acordul
aerienilor greeri
încetul cu încetul
mai surd
devine sub plânsul
ce crește;
dar s'amestec un cântec
mai aspru
ce se iscă de colo,
din jilava umbră de jos.
Mai surd, mai năbușit
se rărește, se stinge,
s'abate, tremură, pierce.
Nu s'aude glas dinspre mare.
Acum se aude prin vastul frunziș
freamătând
ploaia de argint
ce înneacă,
freamătul ce se schimbă,
precum rară ori deasă
e frunza.

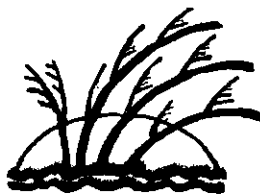
Ascultă.
Greerul
amușit-a, dar copila
bălți, departe,
broasca.
În negura deasă cântă,
cine știe, cine știe unde!
Și plouă pe genele tale,
Ermiona.

Plouă pe genele-ți negre,
de parc'ai plânge
dar de plăcere; nu albă,
cu fața bătându-ți în verde
pari a ieși dintr-o scoarță.
Toată viața e'n noi proaspătă,
aromată.

inima 'n noi e piersică
nemuscată,
între pleoape ochii
sunt ca izvoare prin iarbă,
dintii în alveole,
ca migdalele crude.
Mergem din tufis în tufis,
când uniți, când departe
(și rustica tărie verde
ne'nlanțuie glezna,
ne'ncurcă genunchii),
cine știe, cine știe unde!
Și plouă pe fețele noastre
silvane.

plouă pe mâinile noastre
goale
pe vesmintele noastre
ușoare,
pe gândul fraged
înmugurit în suflet
proaspăt,
pe frumoasa poveste
ce ieri
mă vrăji, ce
azi te vrăjește
O, Ermiona.

Din italianeste de ALEXANDRU MARCU

POȘTA

de SYLVIUS ROLANDO

Un om cumplit era părintele Pantelimon Crâșmaru, preotul și confesorul semispitalului de evacuare nr. 2. Se zăbătea în el, ca într-o orgie de patimi, un suflet primitiv stăpânit de puterea forțelor vitale nediferențiate, un suflet de instincte și porniri cu reacțiunea imediată de impulsiv și mobilul egoist de brută. Întreaga lui făptură avea ceva vibrant. Un surplus de energie modela parcă în el o plastică a înfățișării lui sufletești. Era unul din acei oameni la care profilul sufletesc stăpânește profilul trupului. Privirea, ținuta și mersul lui, fiecare gest, fiecare atitudine, păreau strunite sălbatic, de acest suflet fără odihna patimii și îmbrăcate într-un trup înalt, subțire și puternic, cu o vigoare, o armonie și o eleganță de fiară sălbatecă.

Așa era părintele Pantelimon Crâșmaru, om simplu și crud, produs al primei generații de țară învoaltă către ierarhia socială, voluntar, întrepid, vanitos și pasionat, avid de putere și distincțiune, bun la ispravă, capabil de bravură, dar gata la lășitate și fără scrupul la infamie. Și dumirit de rostul vieții, el nu putea concepe cu sufletul său, în care scăpărau doar patima și energia, o altă voluptate decât pornirea de a comanda și un alt scop decât cel de a însemna prin forță, cât mai mult în trebile obștești.

Și în bună parte reușise! Căci fără greutate, pe acea vreme de lipsă, el se însurbase tot mai mult în inima formațiunii, avansând încet, progresiv, cu înțuiția lui de om simplu dar avizat, concepută din șiretenic și abilitate, ajutat totdeauna de mari rezerve de îndrăzneală și umilință. Apoi tot speculând largimea și buna credință a maiorului Scărânciobanu, șeful formațiunii, bucureștean comod și indulgent cu tendințe la filosofare și bonomie el obținuse întreaga conducere administrativă a spitalului.

De aceea, cât ținea ziua de mare, de dimineață dela împărțirea ceaiului și până noaptea după adormirea trupei, părintele era într-o continuă mișcare, într-o neobosită activitate. Cu injurătura pe buze alături de rugăciunile maslului, cu semnele crucii încurcate prin răpăiala de palme, el se găsea pretutindeni, țîșnind ca necuratul din pământ, în ambulante, în corturi, în trăsurile de aprovizionare, înalt, puternic, sever și semeț, îmbrăcat ofițerește, nedespărțit de armă, părând cu figura lui țigănească încruntată de doi ochi sașii, stăpânită de un nas lung și subțire, un haiduc în răzvrătire sau un ofițer înverșunat de pândă în patrulare.

Era pe la sfârșitul lui August! Toamna se apropia rece, calmă și pură, cu zile izvodite din plămămirile de farmec ale nopții și ale lunii! Pe terasa unui „gol“ de deal împrejmuit ca o ogradă, două cantoane de pădurar fuseseră prefăcute în piese de spital. Între ele, trei corturi mari, rotunde și lăbărțate, întinse pe arcuri de fier, oscilând ușor, ca niște baloane captive trase lângă pământ completau spitalul. Mai sus, costișea rasă de ierburi, ca o pată de chelie, urca încet purtând o gospodărie de popas, răspândită până lângă vălătăia de spumă

verde a fașilor. Se vedea, împrăștiată după nevoi, într-o îmbăceală, o răvășeală și o dezordine de circ ambulant, corturi mai mici pentru trupă, stive de lăzi cu medicamente, baloturi cu material de pansament și câteva trăsurile de ambulanță, înșepenite, grele, masive, fiecare sub câte un șopron improvizat. În fund lângă pădure, o poiată, prefăcută în grajd, adăpostia opt cai mici, țărănești, înghemuți unul în altul, înfrățiți de miserie și greu.

Într-un colț al ogrăzii, sub cerul liber, alături de căruțele rechiziționate, adăpostind unelte și vase sub coviltire de rogojini, clocotiau într-una cazanele de bucătărie. Lângă un stog de fân, priponite de gard, stau vitele pentru hrana trupei. Câțiva câini, goniți și fugăriți, ca și cum ar fi împiedicat bunul mers al treburilor, umpleau în tot locul curtea, câini de pripas, netrebniți și credincioși, atârnați convoiului de pe drum.

Forfoteau și oameni prin această dezordine domestică, menită să asigure întreținerea prosperă a celor cinci piese principale din care se alcătuea trupul spitalului, milițieni — bătrâni surprinși și dezorientați de război — mergând încet, bătrânește, cu țigara lipită de buze, lucrând domol ca'n bătătură; Țigani cu ochii mari ca niște bile, plăpânzi și timorați, cu simțurile la pândă, iscodind urmele de pericol, gata la bocet și la fugă; apoi câțiva orășeni mărginiți și îngâmați, cu totii alcătuiind un material uman de proastă calitate, un material de

rechiziție, pe care palmele și injurăturile Părintelui Crâșmaru, se căzneau să-l fasoneze după trebuința războiului.

La poarta ogrăzii doi oțetari sălbatici împănați cu discuri de boabe roșii, stropiți parcă cu sânge, păzeau deoparte și de alta intrarea spitalului. Pe dinaintea lui, țâșnia din întunericul pădurii, o șosea evocând un foșnet serpentin de rachetă albă. Alături de ea, într-o pătură subțire, transparentă și ondulată ca o lamă de mică, se găsea apa Rășnoavelor. Din toate părțile se ridicau trupuri de dealuri împădurite, cu boturile ascuțite și apropiate ca niște cărți ce se miroașe. Linia orizontului era închisă de vârfulurile brazilor înfipte ca niște șuruburi în cerul albastru, și doar într-o parte era ruptă de masivul brăzdat de șanțuri și de părții ale munților Coștila și Morarul înălțat din negura pădurilor, greoi ca o spinare de bivouac cu pielea roasă, crăpată și scorojită.

Și era pace și liniște în acea văgăună, scoborită între munți, ca o trapă, la răserucea unde valea zvârcolită a Rășnoavelor ieșind din strânsura munților se întâlnește cu valea Prahovei.

Și peste toată bogăția împrejurimilor prinsă de atmosfera mândră a sfârșitului de vară, în nuanțe de felurite colorituri, se așeza impalpabilul grav, melancolic și sfânt al războiului, vânturat de cele cinci flămuri însemnate cu mari cruci roșii, iar la adierea lor, toată valea răsună tăcută și înfiorată de misterul îndurerat și consolator, pe care Crucea roșie mai mult decât turta bisericii și fântâna celui milostiv, o dă călătorului străin și nenorocit!

Din când în când un zgomot puțin deslușit, parcă o uruitură de căruță se auzea în depărtare: dar zgomotul se pres-

A. DURER, PORTRET (gravură)

chimba într'o toacă mărunță, apoi într'un fierăstruit silnic, ritmat și în urmă, se lămuriau pufăiturile găfăite ale unei mașini ce urca greu. Un tren militar trecea !... Alteori hurducătura unui autocamion încărcat, cutremura parcă toată valea, chiar și dealul, până sus lângă pădure. De aici, din vale, zgomotele se răspândeau, pe lungile coridoare ale văilor, ciocnindu-se de pereții munților și ai dealurilor, unul după altul, tot mai slabe, ca niște comande prelungi, până ce se pierdeau, una cu orizontul. Câteodată văzduhul plesnia de pocnetul unei arme și pocnetul se prefăcea într'un urlet grav lugubru, care rățacea dezorientat și zăpăcit, cerșind parcă din loc în loc odihna, până ce foșnetul pădurii îl prindea în nesfârșitul lui. Era părintele Pantelimon Crășmaru la vânătoare în munți, scutit de povara treburilor, odihnindu-se așa cum se cuvine, din toată inima, haiducește ca omul slobod în plinul naturii, cu sufletul său de lăran cotropit de sufletul frățesc al armei și de sufletul credincios al muntilor...

Și apoi iar se făcea liniște ! Și peste toată bogăția împrejurărilor, prinsă de atmosfera mândră a sfârșitului de vară în nuanțe de diferite coloraturi, se așeza impalpabilul grav, melancolic și sfânt al războiului, vânturat de cele cinci flămuri, însemnate cu mari cruci roșii, iar la adierea lor toată valea răsună tăcută și înfiorată de misterul îndurerat și consolator, pe care Crucea roșie, mai mult decât turla bisericii și fântâna celui milostiv, o dă călătorului străin și nenorocit...

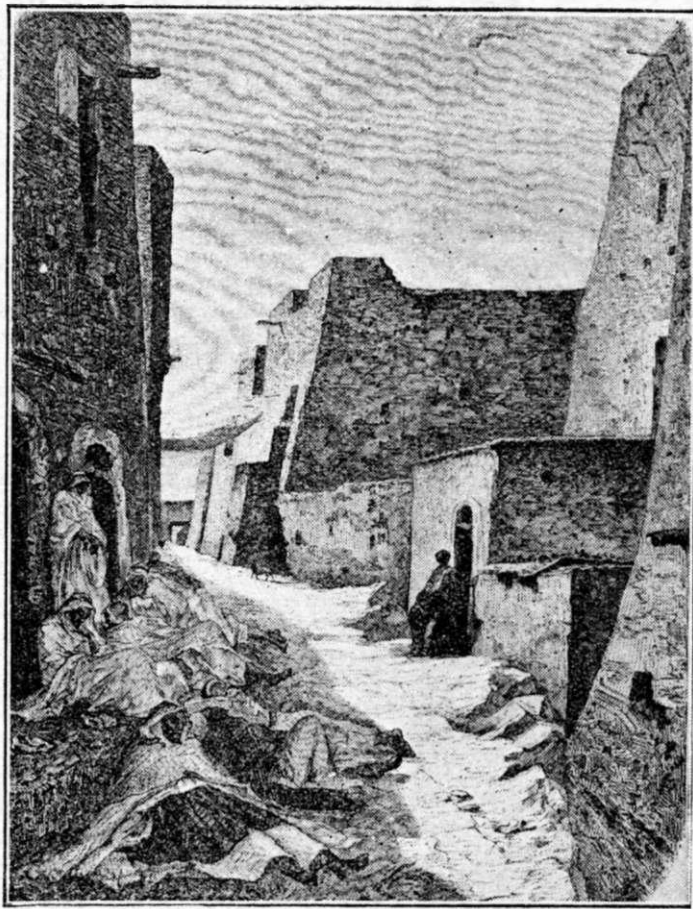
II

Plin de superbă fală, scânteietor, sincer entuziast, gol și fanfaron ca o zbrânătoare, înainta războiul în inima Transilvaniei, și înapoia lui toate formațiunile militare, rezerve, etape, ba chiar țara întregă halucinau fericit în aureola feeriei cele mari, plăsmuită din succes și înconștiență. Pretutindeni se talmăceau bucuriile proaspete ale unei nouă vieți. Pământul aburit doșpia doar spor de putere. Din cerul pur de seară unduiau cliptiri de melancolie...

Bivuacul amesteca laolaltă, într'o promiscuitate forțată, temperamente, concepțiuni și sensibilități deosebite, interes și amuza. Apoi pitorescul traiului în natură, senzațiile și emoțiile brutal încercate, toate acele plăceri elementare, legate de primitivitate, care scutind sufletul de griji, îl odihnesc, producău o voioșie, o bună dispozițiune, o adevărată camaraderie.

Semispitalul de evacuare no. 2 era purtat de puterea aceleiași vraje. În fiecare seară, Maiorul Scrânciobanu își invita subalternii, pe Doctorii Marian și Precup, și pe părintele Crășmaru la o plimbare prin împrejurimi... Căci Maiorul Scrânciobanu iubia discuția și mai ales discuția contradictorie, cu argumente, contestațiuni, raționamente, fapte, posibilități de toate categoriile, încercând să o mențină pe planul unei distincțiuni dialectice. În realitate, și la el, un plus comun al firii omenești și totdeauna slăbiciune — trebuința de diferențiere, exsistentă chiar într'un rudiment de societate, îl incita la vorbă. Era gelos de prestigiul gradului și titulaturii sale, vrând să le sprijine pe un suport intelectual impresionant.

De aceea, Maiorul Scrânciobanu utiliza cu plăcere această prerogativă a șefiei :

EUG. FROMENTIN : STRADA DIN EL-ALGHUAT (gravură).

inițiativa discuției. Și totuși, vorba lui nu era lipsită de farmecul simpatiei ! Dimpotrivă ! Oarecare gust artistic îl făcea să evadeze cu plăcere din câmpul atât de îngust îngrădit al meseriei medicale, lucrat în nesfârșite detalii și mărunțisuri, din care se fructifică în deobște, un suflet plat, egoist, de o exasperantă suficiență. Ca șef, Maiorul Scrânciobanu, n'avea nimic brutal, impulsiv sau ordinar în atitudinea lui. I plăcea să afișeze — în diletant — oarecare largime de idei ; din maldărul de cunoștințe, impresiuni, călătorii, el scotea un variat material discursiv , manipula cu savoare paradoxul — cel mai comod sistem de originalitate și ironia, totdeauna reușită într'un sistem ierarhic ; dar mai ales ambiționa după explicațiuni nouă, după efecte rare, adesea, nu lipsite de oarecare eleganță dialectică, de judiciozitate, și mai ales de o fină sensibilitate.

— Războiul, măi băceți—spunea el într'o seară, este un admirabil divertisment... Aș putea afirma, este cel mai agreabil și mai util divertisment, în viața noastră păcătoasă de orașeni, roasă pe dinăuntru ca o scorbura, de necruțătoare racile...

— Cum asta, Domnule Maior ? — întrepruse Doctorul Precup, montând și-ret discuția.

— Da ! așa este... Și argumentul meu e peremptoriu, deși s'ar părea țesut dintr'o subtilă substanță sofistică... Căci războiul ne odihnește, oricât s'ar părea de paradoxal... Ne odihnește pe toți, pe noi cei de aici și pe luptătorii din primele linii...

— Imposibil, Domnule Maior, ar trebui să denigrăm noțiunile de bază și

principiile elementare ale artei militare, ripostă Precup.

Și Maiorul, cu siguranța unei cauze dinainte câștigate, se porni cu amploare, printre fortificațiile factice și trucate ale contrazicerilor fără convingere și ale combaterilor formale.

— Și totuși așa este. Războiul ne odihnește, căci ne dezbracă de povara personalității noastre aparente, de acel joc individual al calităților sociale, care poliește impudic de mincinos, fondul nostru animalic, empiric și anarhic. El slăbește astfel, nenaturala ofensivă a societății împotriva individului. Aruncându-ne în marea anonimă, războiul ne cruță de această apăsătoare sarcină, niciodată ușurată, dimpotrivă tot mai grea, cea a numelui propriu. Cine suntem noi ?... Niște anonimi !... Cine e luptătorul, care acum iscodește pe dușman ?... Un anonim... Moartea, care ne pândește pe toși, cu nemiloasa-i filosofie, ne-a răpit vanitatea distincțiunii, ne-a egalizat... Acum, bravura e o afacere de moment, iar gloria o contingență, o întâmplare.

— Domnule Maior, permiteți-mi să vă contrazic, întrepruse Marian, Dumneavoastră îndepărtați mobilul primordial al luptătorului, gloria...

(urmează)

SYLVIVS ROLANDO

CHARLES DICKENS

Păţania volajorului Tom Smart

Intr'o seară de iarnă, în timp ce ne-gura începuse să cadă, s'ar fi putut vede, pe drumul ce străbate platoul Marlborough, o cariolă şi în această cariolă un om ce-şi îndemna la grabă calul o-bosit. Zie că se putea vedea, căci n'am cea mai mică îndoială că s'ar fi văzut dacă ar fi trecut prin partea locului oarecare persoană ce n'ar fi fost oarbă. Dar vremea era atât de rece şi noaptea era atât de ploioasă, că excepând apa care cădea cu găleata, n'ai fi întâlnit afară nici o pisică. Dacă un comi-voiajor al acelei epoci ar fi întâlnit, însă, bodoroaga cea de cărucior mic, cu tronul brumăriu şi cu roţile stacojii, cum şi iapa murgă cu umbletul imbuestras, mofturoasă de felul ei, ce mai avea şi aerul ca scoborînd dintr'un cal de măelar, ar fi conchis din prima privire că conducătorul acestei carioli nu era altul decât Tom Smart din marea casă Bilson şi Slum, din Cateaton-Street, în City¹⁾; dar cum nu trecea nici un comi-voiajor, ni-mănuşi nu-i păsa de astă pricină şi Tom Smart, cariola lui brumărie, roatele ei stacojii şi iapa mofturoasă păstrau în de ei taina, mergând în bună tovărăşie.

Dar în această tristă lume, sunt localităţi mai plăcute decât podişul Marlborough-ului, când vântul suflă furbat. Dacă mai adăogaşi o seară de iarnă, un drum desfundat şi noroios, o ploae rece ce răpăta şi dacă vă mai gândiţi la a face experienţă pe propria dvs. fiinţă, îmi veţi înţelege — cred — valoarea acestei observaţiuni.

Vântul nu sufla din faţă, dar nici de la spate, cu toate că şi așa ar fi fost destul de rău, el venea de-acurmezişul drumului, bătând ploaia oblic, ca liniile ce trasăm pe caetele noastre de caligrafie când învăţăm cum să inclinăm literele: se potolea câte un moment şi călătorul începea să se măgulească că-i trecuse furia, adormise în fine. Dar de unde! El începea să se măgulească că-i trecuse fusosia rostogolindu-se peste cheliile colinelor, mătura câmpia şi se apropia cu o străsnicie mereu crescândă, sfreddele în jurul omului şi calului, la biciuia ochii şi urechile cu valuri de ploae rece şi în-tepătoare: sufla boarea lui umedă şi îngheţată până în măduva oaselor; apoi brecea înainte viscolind în alte depărtări cu murgete asurzitoare, ca şi cum ar fi voit să-şi bată joc de slăbiciunea lor şi să-şi glorifice năbădaia.

Iapa murgă înota în noroi cu urechile pleoştite şi din timp în timp îşi scutura capul să-şi exprime desgustul ce-i inspira conduita de nesuferit a elementelor. Cu toate acestea, mergea cu un pas sigur, când dintr'o dată, auzind cum vine un vârtej mai furios ca toate celelalte, se opri scurt, răsfiră cele patru picioare şi le înfipse în pământ. Dintr'o milă specială a providenţei, făcu ca așa. Cariola era destul de ușoară, Tom Smart atât de subțirel și apa mofturoasă atât de costelivă, că, ridicăşi de uragan, câte-și trei ar fi sburat fără greș, unul pe deasupra celuilalt, până ar fi atins marginile pământului, sau până acolo unde vântul s'ar fi potolit. Intr'una sau într'alta din

aceste ipoteze, probabil este, că nici iapa cea năzuroasă, nici Tom Smart, nici cariola lui brumărie cu roţile stacojii, n'ar mai fi fost puși vre'odată în stare de funcție.

„Pe cataramele cizmelor și pe favoriții mei! strigă Tom Smart (avea prostul obicei de a se jura uneori): pe catarami și pe favoriți“, strigă Tom, iată o vreme grațioasă, ce mi-o adie dracul din evantaiul lui!

Mi se va pune întrebarea: pentru ce Tom Smart exprima blestem acrisirei ce izdura acum, când de vreme îndelungată era robul acestui fel de tratament. Nu știu nimic. Numai atât știu că Tom Smart vorbea în modul acesta, sau cel puțin povestii unchiului meu că a vorbit astfel, ceace revine la aceiaș ispravă. „Fluere-mi dracul cât o poști!“ zise Tom Smart și iapa smorecâi din nas ca și cum era precis de acciaș părere.

„Haida, cotoroanço“, reluă Tom, mângându-i gâtul cu codiriștea biciului, nu e prilej să faci poștii noaptea asta. Vom rămâne la primul han. Cu cât vei merge mai iute, cu atât sfârșim mai iute. Oh-ho... încetișor, mai încetișor!“ Mofturoasa iapă era prea dedată în vocea stăpânului său ca să nu-i fi înțeles gândul, sau că găsea ea că îi era mai frig când stătea decât când mergea, nu pot spune; dar ceace e sigur, este că Tom de abia terminase cu vorba, că ea își ciuli urechile și o sbughii în trap. Ea lungi pasul și scutură atât de tare cariola brumărie, că Tom se aștepta în tot momentul să vadă sburând în dreapta spițele roșii ale roatelor și să se împotmolească în pământul umed. Oricât de bun vizitiu era Tom, nu putu încetini cursa până când curagioasa vită nu se opri singură în fața unui han de marginea dreaptă a drumului, la aproximativ două mile²⁾ de colinele Marlborough.

Călătorul depuse biciul și aruncă hățurile băiatului dela grajd, examinând casa. Era o curioasă construcție lucrată din pietre și grinzi încrucișate. Ferestrele, încălecate de mici glafuri ascuțite,

2) Mila, măsurătoare itinerară, care pentru uscat în Anglia are 1609 metri.

dădeau la drum; ușa era joasă și ca să intri în casă, trebuia să scobori două trepte destul de repezi sub o prispă întunecoasă, în loc să urci pe un peron exterior, cum e uzul modern. Cu toate acestea hanul avea aerul confortabil. Se strecura prin fereastra sălii mari o lumină desfătătoare ce străbătea și drumul până în gardul opus. A doua lumină, aci pălpăită și slabă, aci vie și arzătoare, străbătea prin perdelele trase ale ferestrei aceleiaș săli, măgulitorul semn al unui excelent foc ce vălvia în interior. Remarcând aceste mici simptome cu ochiul unui călător experimentat, Tom scobori atât de repede cât îi permise membrele lui jumătate înghețate și se grăbi a intra în casă.

În mai puțin de cinci minute era stabilit în sală (tocmai ce visase), în fața unui contor și nu departe de substanțialul foc, compus din aproape o hanijă de cărbuni de pământ și din atâția mărăcini cât să faci o duzină de tufisuri. Acest combustibil era îngrămădit până la jumătatea căminului și pârăia strălucind cu un sgomot suficient să încălzească sufletul oricărui om cuminte.

Era asta confortabil, dar nu era totul, căci o fetiscană nostimă cu ochiul strălucitor, cu piciorul fin, cochec imbrăcat, punea pe masă o față perfect albă.

Mai mult; Tom, cu picioarele în papuci și cu papucii pe marginea paravanului dinaintea focului, cu spatele întors la ușa deschisă, vedea prin reflex, în oglinda căminului, încântătoarea perspectivă a contorului, cu delicioul său aranjament de brânzeturi, sunci fierte, garfuri afumate, butelii cu inscripțiuni aurite, ulcele cu marmate și conserve, totul aranjat pe polițe cu un dichis seducător. Ei bine, era confortabil, dar asta încă nu era totul, căci în contor, o văduvă apetisantă era așezată la ceai în fața celei mai frumoase mese posibile, aproape de un strălucitor focșor imaginabil, și această văduvioară, care să tot fi avut 48 de anișori și a cărei față era tot atât de confortabilă ca și contorul, era evident domnița și stăpâna hanului, autoerata supremă a acestor agreabile posesiuni. Din nenorocire era și o umbră uricioasă în acest încântător tablou: era un om mare, un om foarte mare, în haine închise cu nasturi enormi de metal, cu mustăți negre, cu un păr negru și încârlionțat. Își lua ceaiul alături de văduvă, și, cum se putea ghici fără multă

EUG. FROMENTIN: SIMUNUL. (gravură)

1) Centrul comercial al Londrei.

iscusintă, era pe drum bun, să ia chiar văduva, incredintat fiind din moment ce grandetei sale i se acordase privilegiul să ia loc în canton, poate pentru perpetuitate.

Caracterul lui Tom nu era de loc supărăcios, nici invidios, cu toate acestea într'un fel sau altul, omul cel înalt cu haina lui cenușie îi stoarse și puțină dispoziție ce intra în compoziția sa. Ceeace îl mâhna mai adânc, era că observa el, din când în când, în oglindă, oarecari mici giugiuleli inocente, dar afectoase, ce se schimbau între văduvă și omul mare și cari îl defineau, evident, ca favoritul amfitrionoanei.

Lui Tom îi plăcea grogul cald ³⁾ — așa putea spune chiar că-i prea plăcea! — astfel, după ce se asigură că iapa sa avea ovăz bun și culcuș călduros, după ce savură, fără să lase un dumișcat, excelenta mâncărică ce văduvioara preparase pentru el, cu mânușițele ei, — Tom ceru un pahar de grog, știți... numai că să încerce. Ori, dacă era ceva ce văduvioara știa să prepare mai bine ca orice altceva, printre toate specialitățile artei culinare, era tocmai acest articol. Primul pahar se găsi deci atât de fericit potrivit gustului lui Tom, că doar îl duse la gură și comandă un al doilea. Pușul cald ⁴⁾ este un lucru foarte plăcut, oameni buni, ceva foarte agreabil în toate împrejurările; dar în acest salon vechi, atât de curat, înaintea acestui foc atât de strălucitor, la șgomotul vântului care urla afară făcând să pârâie toate bărnele bătrânei case, Tom găsi pușul său absolut delicios.

Ceru, dar, un al treilea pahar, apoi un al patrulea în fine al cincilea; nu știu dacă a mai poruncit un altul. Oricum o fi, însă, cu cât bea mai mult puș, cu atât se mâhna mai mult pe lungan.

„Dracul să-i răsplătească obrăznicia!” gândi Tom Smart în el însuși, „ce caută el în acest încântător contoar, la ce-și bagă botul?” Cum văduva trebuia să aibă și nițel gust, putea de sigur să-și ia unul mai cu duh, mai bine făcut, nu ca ăsta. Aci ochii lui Tom părăsiră oglinda și căzură drept pe paharul cu puș. Il goli, căci ajunsese sentimental, și... porunci încă unul.

Tom Smart, domnii mei, simțise totdeauna în el nobila datorie de a se dedica publicului. De multă vreme îl chinua ambiția să se stabilească într'un canton, care să-i aparție, cu o redingotă mare verde, în birnivi cu lampas de catifea la cusături și cu cisme cu carambii întorși sub genunchi. Își punea mare nădejde în prezidarea banchetelor, își închipuia că ar vorbi admirabil într'o sufragerie ce ar fi a lui și că ar da faimos exemplu ajutoarelor sale, încurajându-i prin a bea vartos. Toate aceste chestiuni trecură vertiginos prin spiritul lui Tom, în timp ce-și sorbea pușul, în preajma focului voios și se simți cu drept cuvânt indignat pe matahala, ce părea a fi pe punctul să cucerească această excelentă casă, în timp ce el, Tom Smart, din marea casă Bilson și Slum, să fie îndepărtat, neprețuit, mai mult ca oricând. În consecință, după ce

se întrebă, în cursul sorbitului celor din urmă două pahare, dacă n'ar fi locul să caute ceartă măgădanului pentru a se insinua în bunele grații ale apetisantei văduvioare, Tom Smart ajunse cu greu, dar ajunse, în fine, la concluzia puțin satisfăcătoare că el nu era de cât un pârlit, un nenorocit de om, maltratat, prea maltratat de soartă și că ar fi mult mai cuminte să-și caute culcușul, să se arunce mai de grab în patul său.

Fata cea frumusică precedea pe Tom într'o largă și veche scară; ea își apăsă lumânarea cu mâna, pentru a o proteja contra curenților de aer, cari, într'o vechie clădire atât de puțin regulată, cum era aceia, ar fi putut de sigur să găsească o mie de colțuri să-și facă mendrele, fără să vie la țanc să sufle tocmai în lumânarea ei. Cu toate acestea, suflară și dădură dușmanilor lui Tom nenorocita ocaziune să sustie că el suflase și nici de cum vântul, că a stins lumânarea, că pe când el pretindea că sufla pe deasupra să-și reaprindă mucle, a sărutat în lege servitoarea.

Oricum o fi, lumânarea fu aprinsă din nou și Tom condus printr'un labirint de coridoare în apartamentul ce se preparase pentru recepția sa. Fata îl pofti noapte bună și-l lăsă singur.

Se găsea într'o odă mare, acompaniată de dulapuri enorme în zid băgate; patul putea servi unui batalion întreg; cele două dulapuri, în ștejar lustruit de vreme, ar fi înghițit bagajele unei mici armate; dar ceace răzbi mai mult în atențiunea lui Tom, fu un curios fotel, cu dosul înalt, acoperit cu un damasc cu florile largi și ale cărui picioare erau învelite cu îngrijire în săculețe roșii, ca și cum ar fi avut gută la călcăie. Ca în fața oricărui fotel curios, Tom ar fi gândit pur și simplu că avea de-aface cu un fotel curios; dar era ceva în acel fotel, — imposibil să ghicească ce anume, — dar un nu știu ce, care remarcase el la nici o altă piesă de mobilat, ceva ce părea că-l fascinează. Se așeză lângă foc și căscă bine ochii la bătrânul fotel timp de jumătate oră și mai bine. Blestemat fotel! O vechitură atât de ciudată că nu-și putea deslipi privirile de pe ea.

„Pe cinstea mea, zise Tom desfăcându-se încet și trăgând mereu cu ochiul la vechiul fotel, ce-și dădea un aer misterios față de pat, n'am mai văzut vre'odată ceva mai ciudat, mai caraghios, nici în viața mea, nici în zilele mele; caraghioasă bazaconie! zise Tom, care grație pușului, devenise extraordinar de gânditor. Caraghioasă bazaconie!” Scu-

tură capul cu un aer de profundă înțelepciune și privi din nou fotelul; dar se putea uita mult și bine, nu putea să înțeleagă nimic. Astfel se înfundă în pat, se acoperi călduros și adormi tun.

După o jumătate de oră, Tom sări din somn în milocul unui vis confuz de luidume înalte și de pahare de puș. Primul obiect ce se oferi imaginației sale amorfite, fu straniul fotel.

„Nu vroi să-l mai văd”, își zise Tom lui însuși, strângând bine pleoapele; începu să se convingă că e gata să adoarmă din nou. Imposibil! O cantitate de foteluri bizare dansau înaintea ochilor săi, jucau bătuta, săreau de-a capra și făceau tot felul de schimonoseli.

„Mai bine să văd un fotel aevaa, decât două sau trei duzini de foteluri imaginare”, gândi Tom scoțând capul de sub plapumă. Obiectul turmentării sale era mereu acolo, fantastic luminat de jocul flăcării resfrante din cămin.

Tom îl contemplă fix, când dintr'odată îl văzu schimbând figura. Sculpturile depe spătar luară gradat trăsăturile expresiunii unei fete de bătrânc sbircit; damascul cu flori deveni o jiletă antică aprinsă, picioarele i se lungiră, înfundându-se în papuci roșii, și fotelul, în fine, oferi aparența unui prea vechi și prea mitocănos burghez al secolului precedent, care s'ar fi înfipt acolo cu mâinile în solduri. Tom se așeză în vârful patului și-și frecă ochii, pentru a alunga această vedenie. Dar de unde! Fotelul era de-abinelea un bătrân beșleagă depe vremuri și ceea ce e și mai și, începu să clipască din ochi, privind pe Tom Smart.

Tom era, natural, și smocher și îndrăzneț; iar, pe de-asupra, mai avea în stomac și cinci pahare de puș. Cu toate că fu la început cam descurajat, simți că i se încinge fierea văzând fosila cum îl ocheste cu un aer obraznic. Se hotărî să nu mai îndure rușinea și cum sbârșita față continua să-i facă cu ochiul atât de repede cât poate clipi un ochi, Tom îi zise cu un ton necăjit:

— Pentru ce, naiba, îmi face zimbrela asta?

— Pentru că-mi place, Tom Smart, răspunse fotelul sau bătrânul, cum vroii să-l numiți. Apoi se opri din clipi, dar începu să rânjească arătându-și dinții ca o bătrână maimuță, baccelită.

— De unde știi numele meu, bătrână mutră de cucuvea? întrebă Tom, puțin mișcat, desi vroia să aibă aerul că nu-și pierde cumpătul.

(Urmează)

trad. de I. CRIVAT

Demian

3) Grogul, băutură englezească, compusă din apă zaharată, cognac și lămâie.

4) Punch-ul, băutură asemănătoare grogului, în compoziția căruia intră și alte ingrediente: infuzie de ceai, lichioruri amestecate, uneori fructe, etc.

1 APRILIE

de TUDOR MUȘETESCU

Pendula din sufragerie a bătut nouă lovituri cuminți și hodorogite, nouă pietricele de greutate egală, rostogolite pe tipsia vremii ca pe un taler sonor le aramă veche

Din iatac, din fotelul dămisale de cafea vișinie, coana Lorică ațintește urechea. O ureche mică, uscată și străvezie, în locul căreia scліpește — stimulat de lumina lămpii de pe masa de alături, un cerceț ascuns în aur ca un enorm licurici de diamant.

— Repede trece vremea, Tache... Iacă, nouă ceasuri!... și coana Lorică în virtutea unui vechi obicei — cască larg astupându-și gura cu buze subțiate și dinți absenți — cu mâna tremurătoare și albă pe care alți licurici de diamant își aprind luminile multicolore, ca niște stropi împietriți din apa curcubeului.

Conu Tache, împătorește cu tact „Unii, versul” din care a avut grijă să taie frumos couponul de premiu, scoate tabacherea de argint masiv cu monogramă înflorată, săpată adânc pe capac, desprinde binisor o foită și începe să răsucească atent o țigare...

— Păi, Tache, de ce mai fumezi d-ta acum? E vremea de culcare! Nouă ceasuri trecute și coana Lorică cască iară cu aceia strămbătură a feții și în același cortogiu de gesturi mici și grațioase, ca desprinse dintr-o figură defunctă de menuet.

Conu Tache nu răspunde și își aprinde țigara. Pare că se gândește cu tot dinadinsul la ceva și în ochii lui mici și căprui ca două boabe de cafea crudă, se infiripă o lumină vioaie, veselă și plină de înțeles...

— Apăi, om mai sta și noi de vorbă nițel, Florică... Prea ești și d-ta de tot... să ne culcăm așa, ca găștile...

— Da ce-ți veni așa netam-nesam, poftă de vorbă?

Conu Tache surâde numai pentru el, sub mustața rară, îngulbenită la rădăcini de nicotină picurată în cinci decenii de fumat statornic.

— Mă gândeam, d-ta... la cele vremuri... la tineretea noastră...

Coana Lorică face ochii mari.

— Parcă te vedeam pe d-ta ce sfioasă ai pășit întâia dată aci în iatac, în rochie de mireasă.

— Zău Tache, te-ai smintit la bătrânețe. Auzi d-ta la ce se gândește Dumnezeu? să-mi vine să și rîz, zău...

— Eh! Iti vine acum, dar atunci nu prea aveai poftă. Mergeai cu capul în pământ ca o mieșucică la tăere...

Coana Lorică își ascute buzele încrățite și le strânge ca o mână de iie bătrânească.

— Parcă d-ta erai mai breaz... și erai bărbat de... Adu-ti aminte că tot eu am răs întâi s'ntâiu, când ți-a căzut jobenul din cap...

— Mie mi-a căzut jobenul din cap?... Nu-mi aduc aminte, să spui drept... Cum era să-mi cadă jobenul din cap? De ce era să-mi cadă?...

— Dece, de ne-ce, ți-a căzut...

— Nu-i adevărat!...

— Ba da!... Si ca să vezi că-i adevărat, adu-ți aminte când m'ai luat în brate, întâi...

— Ei?

— Eu m'am ferit și am întors capul... Dumnezeu, așa!... Erai în dreptul duminitale... nu te-ai lăsat... și când te-ai plecat după mine, ți-a căzut jobenul din cap, că erai cu jobenul în cap și erai grăbit să vede treaba...

— Se prea poate... porumbițo, dacă zici dumnezeata...

Coana Lorică țintii ochii în pământ și rămase o clipă așa, ca și cum ar fi privit cu doi ochi de sticlă.

— Porumbițo!... Vorba asta tot atunci mi-ai zis-o întâia oară...

— Și de atunci, treizeciséci de ani, într'una...

Se făcu tăcere. O molie cu aripile muțate în cafea răsunită, pălpâi, de câteva ori în jurul lămpii, apoi încoreni cu ele arse, pe marginea scrumierei de porcelan, în forma condurului cenușeresci din roveste.

Capacul tabacherii poci iarăș. Cu țigara așezată bine în port-țigaretul de chihlimbar, Conul Tache se lasă a lene pe spețeaza fotoliului.

Figura lui mulțumită excepțional, brădează un gând ascuns, o încântare tacită... Ochii mici, umezi, privesc spre coana Lorică așa de stăruitor, încât ai putea crede că vor să vadă până în adâncul gândurilor ei.

— Ce ai zice d-ta, porumbițo, dacă m'as culca astă seară în iatac d-tale?

Coana Lorică tresare șguduită de un fior, cu intensitate de curent electric.

— Zău, Tache, mi se pare că ai pus rom prea mult în cafea...

— Mă rog... Am pus, n'am pus, asta e altă socoteală. D-ta să-mi răspunzi mie la o vorbă... Sunt eu bărbatul duminitale?

— Și dacă?

— Am eu prin urmare drepturile mele?

— Taci necuratului din gură, Doamne iartă-mă, ori nu ești în toate ale tale?...

— Ba, în toate porumbițo!...

— Ptiu!... și coana Lorică își face cruce largă, ca în serile de denie. Zău, Tache, ai d-ta ce ai astă seară...

— Oi fi având porumbițo, vezi bine c'oi fi având... Și la urmă urmi, ia să dăm noi cărțile pe față... Ce ți se pare d-tale așa lucru de mirare? Parcă n'am avea și noi ăștia bătrâni — ca să zic așa — dreptul la viață...

— Trăsnește-l sfinte Ilie... că și-a eșit din sărite... Trăii ca s'o auz și p'asta acu la bătrânețe când și popa la biserică își pupă mâna ca la o sfântă...

Conu Tache se ridică binisor din fotoliu și o apucă de bărbie.

— Ia te uită, frate, cum se supără... porumbițo... Bat-o s'o bată.

— Ia mâna spurcăciune, că te mușc...

— Mușcă dacă ai cu ce...

— Tache, ia mâna n'auzi... o să mă apuce o criză de inimă... și o să mă găsești moartă mâine dimineață, și o să rămâi ca un cuc pe lume...

— Mor și eu cu d-ta, porumbițo, dacă așa ne-o fi soris... Să se ducă vesea până în lumea cealaltă de așa dragoste ca a noastră... Nu ții minte când îți citeai d-ta, la tară în serile de ploaie, povestea lui Paul și a Virginichii... Poate s'o găsi vre-unul să scrie și despre noi...

— Mor și eu cu d-ta, porumbițo, dacă așa ne-o fi soris... Să se ducă vesea până în lumea cealaltă de așa dragoste ca a noastră... Nu ții minte când îți citeai d-ta, la tară în serile de ploaie, povestea lui Paul și a Virginichii... Poate s'o găsi vre-unul să scrie și despre noi...

— Mor și eu cu d-ta, porumbițo, dacă așa ne-o fi soris... Să se ducă vesea până în lumea cealaltă de așa dragoste ca a noastră... Nu ții minte când îți citeai d-ta, la tară în serile de ploaie, povestea lui Paul și a Virginichii... Poate s'o găsi vre-unul să scrie și despre noi...

— Mor și eu cu d-ta, porumbițo, dacă așa ne-o fi soris... Să se ducă vesea până în lumea cealaltă de așa dragoste ca a noastră... Nu ții minte când îți citeai d-ta, la tară în serile de ploaie, povestea lui Paul și a Virginichii... Poate s'o găsi vre-unul să scrie și despre noi...

— Mor și eu cu d-ta, porumbițo, dacă așa ne-o fi soris... Să se ducă vesea până în lumea cealaltă de așa dragoste ca a noastră... Nu ții minte când îți citeai d-ta, la tară în serile de ploaie, povestea lui Paul și a Virginichii... Poate s'o găsi vre-unul să scrie și despre noi...

— Mor și eu cu d-ta, porumbițo, dacă așa ne-o fi soris... Să se ducă vesea până în lumea cealaltă de așa dragoste ca a noastră... Nu ții minte când îți citeai d-ta, la tară în serile de ploaie, povestea lui Paul și a Virginichii... Poate s'o găsi vre-unul să scrie și despre noi...

— Mor și eu cu d-ta, porumbițo, dacă așa ne-o fi soris... Să se ducă vesea până în lumea cealaltă de așa dragoste ca a noastră... Nu ții minte când îți citeai d-ta, la tară în serile de ploaie, povestea lui Paul și a Virginichii... Poate s'o găsi vre-unul să scrie și despre noi...

— Mor și eu cu d-ta, porumbițo, dacă așa ne-o fi soris... Să se ducă vesea până în lumea cealaltă de așa dragoste ca a noastră... Nu ții minte când îți citeai d-ta, la tară în serile de ploaie, povestea lui Paul și a Virginichii... Poate s'o găsi vre-unul să scrie și despre noi...

avut ce face... Pendula din sufragerie bătuse zece ceasuri, și dumnezei pica de somn. I-a mutat căpătâiul în patul ei, i-a pus pe gucridon fesul și dulceața pentru a doua zi de dimineață, când o deschide ochii, a vârit apoi sub pat papucii de păslă, ca să-i aibă la îndemână peste noapte, s'a închinat, mai mult ca de obicei, dublând și numărul mătăniilor, și-a închinat perna, și binisor, ca un copil bătut, s'a strecurat sub plapumă.

Fără să-și dea bine seama pentruce, nu putea închide ochii... Fel și fel de gânduri îi veneau în minte, răspândindu-i în trupul uscat și puțutel, o căldură materială, ca o mângâiere.

Conu Tache, după ce a inspectat în toată casa încuierile ușilor, după ce a închis, în salon, capacul pianului la care cântase peste zi, o nepoată de 14 ani, — a făcut lamța mică, și-a încheiat halatul, și stăpânindu-se să nu tușească după cum îi era în obicei — s'a întins alături, făcând să trosnească din anchilozarea lor — drodurile somnerei conjugale...

— Ia spune d-ta porumbițo, ce ai zice, dacă...

— Fugi de acolo Tache, ce ai intrat în anul mortii?...

— Nu-mi aduce aminte de moarte acum... Avem timp să murim când vrem, Măine, poimăine, la anul...

— Sezi la un loc omule, că-mi vine rău... Doamne Maica Domnului, luminează-l Doamne, că mâine dau săvîndare la toate bisericile din târg...

Conu Tache a petrecut un braț pe după mijlocul coanei Lorică și a strâns-o tare la piept! Coana Lorică a simțit o năvală de gânduri molesitoare și o ceață împăcănindu-i ochii și mintea... I se părea că ametește aspirând un strop de parfum vechi, tănuț și uitat de o bunică sentimentală în colțul unui raft de șifonieră... s'a lipit de el și i-a șoptit la ureche, aeeva...

— Tache, zău, ce naiba... mai mare ocara...

— Conul Tache nu s'a mai putut ține. S'a ridicat în mijlocul patului, așa cum șade omul pe scaun, și-a început să ridă cu hohote...

— Ha... ha... ha... N'ai frică, porumbițo moșului... Fii pe pace... Asta a fost păcăleală de 1 Aprilie! Și ridicându-se apoi, eși hohotind spre iatac d-sale...

— Somn ușor, porumbițo, somn ușor... și mâine cu bine!

TUDOR MUȘATESCU

*) Din volumul de schițe „Ploaie pentru femei”, sub tipar.

— In cele din urmă, coana Lorică n'a

Tu te strecoți prin noapte...

In urmă te atrage, te farmecă trecutul,
Și'n față se întinde imens necunoscutul.
Tu speră că fericirea îți vine'n-astă-seară,
Surâzi ca'n vise tainic, palpită iarăș lutul,
Speranța-l copleșește și ca și'tâia oară,
Te'mbeți de voluptatea ce-ti dă necunoscutul.

O, toată fericirea e'n clipa'n care speră !
Ce-ți pasă dacă mâine te-așteaptă o durere ?
Tu nu te temi de mâine, căci mâine va fi ieri,
Și te strecoți prin noapte, te bucuri în tăcere,
Căci toată fericirea e'n clipa'n care speră !..

Călătorii

Vagoarele se pierd în nesfârșit
Și fumul se topește'n depărtări...
E-atâta pace'n aerul mornit,
E-atât de'ntinsă liniștea pe mări...

Dorinți pe fărâ, dorinți în largul zării.
Și'n clocotul mașinilor dorinți.
Dorinți ce sfruntă nesfârșitul mării
Și ard în inimi oarbe și fierbinți ;

Dorinți sălbatic, dorinți de foc,
De-ar ști cei ce se lasă duși de voi,
Și răăcesc atâta de departe,
Că fericirea toată e'napoi !

Uita-ți-vă în urmă, călători !
E-atâta bogăție de lumină !
Iar înaintea voastră, numai nori...
Și vijeliile vestese să vină.

Dar voi mânați de-un dor negotolit,
Pluțiți nepăsători.
Vagoarele se pierd în nesfârșit...
Adio, călători !..

Clavirul

O, suflet sbuciumat, clavir bătut
De degete stângace și nervoase !
Pe-a tale clape-atâția sau jucat
Și fildesul strălucitor se roase.

Acordurile false și brutale
Din somnul tău profund te-au deșteptat,
Și coardele isbite fără milă,
Au sces un gemăt lung, îndurerat...

Și plictisiti de-acordurile stranii
Ce le smulgeau, te-au părăsit curând.
Și nimeni nu'ntelesc frumusețea
Cântărilor în tine dormitând.

Dar, într-o zi, o mână delicată,
Cu degetele palide și fine,
A luncat pe clapele-adormite
Cu-atâta măestrie.

Că toată vraja'ncătușată'n tine
Și dorurile tale'năbușite,
Au izbucnit în valuri de-armonie...

GRIGORE SALCEANU

„Idea” în opera de artă

VII. TITU MAIORESCU ȘI M. DRAGOMIRESCU

Idealismul acesta ce poartă atât de adânc urmele prelucrării germanice își găsește în ideatiunea românească doi reprezentanți caracteristici: Titu Maiorescu și M. Dragomirescu.

Fără să fi fost un teoretician care să se fi consacrat esteticii în mod exclusiv, Titu Maiorescu rămâne un iscusit orientator al căilor noastre culturale ce stăruie, atunci când critică producțiunea noastră poetică de la începutul celei de a doua jumătăți a veacului al XIX-lea, asupra unor principii de estetică generală, al căror izvor, deși nu l-a mărturisit, e ușor de identificat. Caracteristicismul german de după Kant i-a servit ca reper și ca punct de plecare în același timp.

S'a susținut, că Maiorescu a fost hegelian sau, că a utilizat în mod copios opera estetică atât de corpolentă a lui Fr. Vischer. Dacă s'ar încerca însă o identificare mai apropiată, desigur că nu atât Hegel sau Fr. Vischer sunt izvoarele estetice ale lui Maiorescu, pe cât se lămurește de vădit filiațiunea sa din Schelling și mai ales Schopenhauer.

Într'adevăr, susține T. Maiorescu, activitatea științifică nu se potrivește cu chemarea poeziei. Căci știința provine din acea însușire înăscută a minții noastre, prin care suntem veșnic siliți a înfrâmpina orice fenomen al naturii cu cele două întrebări specifice omenești: din ce cauză? spre ce efect? Însă primul efect ce-l descoperim, se arată a fi totdeauna o cauză pentru un alt efect, care la rândul său este o nouă cauză pentru alte efecte — și pe nesimțite se deschide înaintea noastră linia timpului, care ne duce înainte într'un viitor nemărginit. Și asemenea cercetând înapoi ni se arată prima cauză a unui fenomen, ca fiind și ea efectul unei alte cauze, care iarăși este efectul unei cauze anterioare, și așa mai departe se deschide și îndărătul nostru aceeași linie infinită a timpului.

În această stare a inteligenței active, continuă T. Maiorescu, se coboară arta ca o mângâiere binefăcătoare. Ea prinde atenția neliniștită și agitată spre infinit și înfățișându-i o idee mărginită în forma sensibilă a frumosului, îi dă liniștea contemplativă și un repaos intelectual. Poezia în special trebuie să ne decline spiritul dela înlăntuirea fără margini a nexului causal, să ne manifeste idei cu început și cu sfârșit, și să dea astfel o satisfacție spiritului omenească. (Poezia română. II. Condițiunea ideală a poeziei).

Nu e greu de dovedit că tot pasagiul acesta este un comentariu al formulei următoare ce aparține lui Schelling: Artă este exprimarea infinitului prin finit.

Și să nu se uite că Hegel care e considerat ca izvor al lui T. Maiorescu, susține că arta ar fi exprimarea finitului prin infinit.

În schimb la Schopenhauer găsim aproape aceeași termenii, pe care îi va întrebuința T. Maiorescu.

„Acest mod de cunoaștere este arta, operă genială.... Origina ei unică este cunoașterea ideilor: scopul său unic, comunicarea acestei cunoașteri. Urmă-

rind curentul interminabil al cauzelor și efectelor, așa cum se manifestă sub cele patru forme, știința se găsește la fiecare descoperire retrimisă mereu și totdeauna mai departe: nu există pentru ea nici margine, nici completă satisfacție.... arta, dimpotrivă conturează mereu mărginirea. Într'adevăr arta smulge obiectul contemplării sale din curentul fugitiv al fenomenelor, îl încremeneste izolat înaintea sa: și acest obiect particular, care nu era în curentul fenomenelor de cât o parte neînsemnată și fugitivă devine pentru artă reprezentantul totului, echivalentul acestei pluralități infinite, care umple timpul și spațiul. Artă izolând obiectul particular, oprește roata timpului, relațiunile dispar pentru ea, căci numai esențialul, numai ideea constituie obiectul său... (Welt als Wille und Vorstellung, Vol. I § 36).

Așa zisul hegelianism al lui T. Maiorescu credem că devine o simplă tradiție, după compararea acestor două citate, mai ales dacă nu pierdem din vedere antagonismul între Hegel și Schopenhauer.

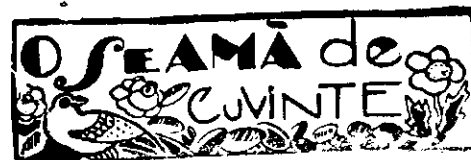
Firește că gloria lui T. Maiorescu nu scade de loc din stabilirea în aceste condițiuni a filiațiunii sale din Schopenhauer, ale cărui aforisme, după cum știm, le-a și tradus și a cărei doctrină noi am analizat-o. În genere „estetică” lui T. Maiorescu este caracteristicistă, fiindcă în afară de Schopenhauer pe care îl comentează atât de fidel, autorul nostru se adresează și caracteristicismului din prima fază, înainte Kant, întru cât își argumentează o întregă parte a teoriei „sale” pe olandezul Hemsterhuis, pe care îl citează.

Iată în ce condițiuni se integrează ideatiunea primului estetician român în idealismul germanic.

SCARLAT STRUȚEANU

O. BRIESE: STUDIU

Eschil fusese revestit de un oracol, că va muri căzând peste el o casă. Pentru a se feri de aceasta, poetul nu se mai plimba decât pe câmpii; dar într'o zi, pe când dormia la soare, un vultur ce sbura pe deasupra, scăpă din cioc o broască testoașă, care căzând pe capul regel al poetului, îl omorî pe loc.

Petru cel Mare vizita odată „Turnul rotund” din Copenhaga. Regele Danemarcei, Frederic IV, al cărui oaspe era Petru, îl însoțea. Cei doi suverani ajunseră în vârful turnului de unde se desfășura o măreață panoramă, în fața ochilor lor, Petru explica lui Frederic sistemul său politic:

„Vreți, zise el deodată, „să vă dau o idee de puterea autorității mele?”

Și fără să aștepte răspunsul, fondatorul monarchiei ruse făcu semn unui cazac din suita sa și arătându-i golul de sub picioarele lor, îi porunci: „Sări!”

Cazacul privi pe tar, îl salută și fără să sovăie se aruncă în gol.

„Ce zici?” întrebă Petru cel Mare, întorcându-se spre regele Danemarcei. „D-ta ai asemenea supuși?”

„Din fericire nu”, răspuse Frederic.

Sacha Ghitră era mereu asedat de amatorii de autografe. În timpul călătoriei sale în America se decise să nu mai răsundă nimănui. Dar admiratorii nu se lăsară. Într'o zi, o doamnă drăguță îndrăzni să-i scrie:

„Dragă domnule, știu că sunteți peste măsură de ocupat. Totuși m'as mulțumi cu un singur cuvânt dela dv. V'as ruga deci, să-mi spuneți cine vă place mai mult: Mozart sau Beethoven?”

Sacha luă niște foarfece, tăie primul nume „Mozart”, îl lipi pe o hârtie albă și-l trimise curioasei.

La un teatru de varieté, din Franța, se reprezenta o piesă nouă care nu avea succes. Scena reprezenta sala de mâncare a unei case mari și servitorii erau la masă. În mijlocul prânzului, se auzi o fluierătură puternică din fundul sălii. Bordier, care luca rolul unui fecior, se adresă unui coleg ce se afla în picioare: „Amice, include odată fereastră, uauzi cum suflă vântul?”

Când Ludovic al XV-lea pleca la vânătoare, lua cu sine patruzeci de sticle de vin din care aproape nici nu gusta. Într'o zi regele, fiindu-i sete, ceru un pahar cu vin. Dar i se răspuse că nu mai este.

„Cum nu mai este?” întrebă regele, „nu s'au mai adus cele 40 de sticle?”

„Ba da, Sire, dar s'a băut tot!”

„Data viitoare să se aducă 41, ca să rămână și pentru mine una!”

Regele Ptolemeu cerând lui Euclide a-l face mai ușor să învețe matematicile, acesta îi răspuse:

„În geometrie nu există drum regal!”

ZOE LECCA

Insemnări

Incă o carte despre Hașdeu

Este vorba despre „Umorul lui Hașdeu“ al d-lui Barbu Lăzăreanu, care ne-a fost înmănată odată cu povestirea împrejurărilor grele în care cartea a apărut: „boală în familie... operație... griji de zi și noapte... cheltuieli și pe de-asaupra — terminarea manuscrisului și corectura“...

Și încheind: „eram atât de necăjit, în cât mă gândeam mai degrabă la **umorul** decât la **umorul lui Hașdeu**!“

Cunoaștem destul de bine pe d. Lăzăreanu, admirăm în d-sa pe deplinul cunoscător al istoriei literare românești. Nu uităm chiar că, în unele împrejurări, d-sa ne-a fost de folos prin gentilețea care-l caracterizează și prin informațiunile de care dispune cu o abilitate și cu o precizie rare în orice moment.

Credem însă că — de rândul acesta (ca și în bună parte cu „versiuni“-le lui Caragiale), d-sa a cam greșit și iată de ce:

1. Ne place faptul că d-sa este atras de aspectul vesel al sufletului scriitorilor. E de sigur în nota gustului public și o mare editură, cum e aceea a „Adevărului“ nu poate risca... fără să câștige. Nu ne place însă altceva: confuzia voită pe care d-sa o face între artistic și neartistic, între material brut și slefuit, între etern și efemer, neoprindu-se, în vârtejul cercetărilor pe care le întreprinde, în fața nici unui obstacol. Înțeleg perfect interesele editoriale, dar mai înțeleg încă un lucru: d. Lăzăreanu nu e un simplu amator; d-sa e un specialist și un specialist destul de temut. D-sa are la îndemână destule mijloace științifice. Și-atunci e firesc să ne întrebăm? De ce face, totuși, așa de puțină știință? Căci se înțelege dela sine, a te ocupa de „micile mizerii ale unui suflet chinuit“, de „petele... răutățile și micile scandale“ și încă: de

păcatele și vina,

Oboseala, slăbiciunea...

cu un vânt: de

**toate relele ce sunt
Intr'un mod fatal legate de o mână
de pământ —**

nu însemnează: a face știință, cum la aceeași nemiloasă încheere ne duce ușurința cu care d-sa trece dela opere de valoare necontestată, la simple glume, boutade, apropos-uri, polemici — căutând în toate același fir roșu al pretinsului umor și tratându-le pe toate la fel.

Înțeleg un lucru: pe d. Lăzăreanu îl apropie de Hașdeu mai mult decât un interes trecător. D-sa, abil și minuțios cercetător, a găsit aici o figură într-adevăr mare. Ar fi deci — momentul. Să ni se arate tocmai mărimea lui Hașdeu, iar nu micimea și veninul său. Natural că nu pretindem d-lui Lăzăreanu să se transforme într'un apologist al lui Hașdeu. Vremea exclamațiilor retorice a trecut. Și-apoi: opera lui Hașdeu numai expusă, cu toată rezerva și obiectivitatea, ni-l arată uriaș, pentru că poartă în ea pecetia genialității creatoare.

Ce rezultă de-aici? Că din „Umorul lui Hașdeu“ reese un alt Hașdeu decât acela care formează tocmai obiectul admirației noastre. Că marele savant, cercetător și artist nu se vede, că el a fost **substituit** prin altul meschin, nemilos, răsbunător și pornit, că — parcurgând-o — asistăm tocmai la „**umorul** lui Hașdeu“ (sinistra gluma a d-lui Lăzăreanu) întreprins — vai! — cu voință și știință de unul dintre cei mai fanatici admiratori ai marelui precursor.

Dar gluma nu se isprăvește aici. Am citit cartea. Pe copertă: „Umorul lui Hașdeu“ își insinuiază ideea preconcepțată a unei cărți de umor. În interior: ici — colo abia câteva urme, nu de umor — dar de glume, uneori prea sărate... Și-atât! Incolo — lucruri foarte serioase în legătură cu **viața și activitatea** lui Hașdeu și chiar a altora. S'o mărturisesc? Am putut găsi într'însa destule informațiuni de precizie matematică în legătură cu **biografia** și mai ales (lucru care mă interesează) cu **biografia** lui Hașdeu. Dar atunci — de ce: **umorul** lui Hașdeu? Să fie numai o stratagemă editorială, un mijloc de atracțiune a cititorilor; sau — poate într'un eventual volum al II-lea ni se va desvălui adevăratul umor care aici a fost numai enunțat? Poate.

Nouă ne vine mai de grabă să credem că d. B. Lăzăreanu și-a întrecut intențiile: a vrut să se ocupe de umor dar suggestionat de gravitatea marelui Hașdeu (ca și de aceea a împrejurărilor cu totul anti-umoristice în care lucrarea s'a produs) a alunecat într'un alt domeniu mult mai serios.

Ce rezultă de-aici? Că totuși cartea d-lui Lăzăreanu nu e lipsită de interes. Ea începe să fie interesantă tocmai din momentul în care, ocupându-se de unele lucruri, atitudini, fapte serioase, oferă cititorilor tocmai acele informațiuni sporadice de care a fost vorba mai sus. De-aici ea se adresează însă cu totul altei categorii de cititori decât aceluia pe cari îi interesează... umorul lui Hașdeu.

Concluzia generală. Cu aceste circumscriseri cartea d-lui Lăzăreanu ne interesează parțial. Ea ne dovedește că d-sa știe multe lucruri despre Hașdeu, că nu

e lipsit nici de stil, nici de darul povestirii — calități care îngrădesc pe adevăratul biograf.

Cum însă, până'n prezent, ne lipsește cu desăvârșire o biografie cum se cade a lui Hașdeu — nu credem că ne va lua în nume de rău invitațiunea pe care i-o facem (pe baza calităților inerente notate mai sus și dovedite de d-sa) de a ne da această biografie. Va fi, fără îndoială, o operă necesară, științifică și literară în același timp:

Dar încă odată: fără cancanuri și fără insinuări politice sau polemice.

Popularitatea

Mai de mult — cu ocaziunea premierii unui cunoscut poet ieșean, — o publicațiune de avant gardă — pune problema talentului în funcție de popularitate astfel:

„Marea masă a cetitorilor... i-au epuizat volumele în câte mai multe edițiuni, repetând pe de rost versuri sau poezii întregi din această operă...“

Deunăzi, chestiunea a fost reluată pe prilejul nepremierii vol. „La Medeleni“, care, epuizat în 10.000 de exemplare, urmează să fie retipărit în alte 10.000.

Să ne oprim — așa dar — puțin și la această chestiune. Constitue într-adevăr faptul de a fi citit și căutat, editat și îmbogățit pe neașteptate, un criteriu de apreciere, estetică sau numai literară? Iată cum trebuie fixată chestiunea de mai sus. Și răspunsul ei nu poate fi decât acesta: aprecierea mulțimii anonime este în strânsă legătură cu psihologia acesteia, simplistă, grăbită și generoasă. Numai așa se explică unele fapte neînțeluite: rezistența atât de celebrată de carton (publicațiuni, scriitori, artiști, conferențieri) la a căror incurajare morală sau materială, publicul nu se dă înapoi să contribuie cu vârf și îndesat. Numai așa se explică existența unor ilustrațiuni de suburbie, decretarea de poezii și artiști a unor începători imberbi marea desfacere de care se bucură unele erupțiuni funeste ale tiparului.

Și iată cazuri precise: invitat să conferențiez într'un orașel de munte — sunt succedat de declamațiile legănate ale unui „poet“ local (în vârstă de vreo 17 ani) al cărui nume n'a fost tipărit —

PAN-IOANID: HORA

Match sentimental

de SARINA CASSVAN-PAS

A. DÜRER : BATRANUL

incă — nici în cea mai necunoscută foaie de ziar. Să adaugă că totuși — „poetul” a fost aclamat și rechemat?

Un alt caz: pe lângă „poetii”, provincia își hrănește cu dulcele biberon al gloriei și altfel de artiști: actori improvizați din elevi de liceu repetenți, tineri fără căpătâi, ba chiar unele persoane onorabile. Să adaugă că toți aceștia sunt așteptați cu mai multă nerăbdare și nu mai mare succes decât Ciprian sau Atinasesen?

Și tot așa pictorii provinciei cari își desfac zeci de tablouri, de multe ori prost copiate după simple cărți postale, în jumătate de lună, în timp ce dacă un pictor reputat ar face o asemenea încercare (și cunosc un caz precis) ar risca să plătească un trimestru chirie — fără să și-o poată scoate...

Și atunci cum rămâne cu judecata multimei, cu succesul de librărie, cu popularitatea? Să fie aceasta un indiciu sigur și definitiv de valorificare literară? Dar atunci care este cel mai însemnat poet în viață? Desigur anecdotistul Th. D. Speranția ale cărui numeroase volume au ajuns de mult la a 7-a și a 8-a edițiune. Să mai adaugă succesele încă recente, în roman, ale dualității: Vasile Pop și Rădulescu-Niger?

Sunt fapte reale care trebuie să dea de gândit și unor autori prea populari — dar și susținătorilor lor.

PAUL I. PAPADOPOI.

Își făcuse obiceiul să vie în toate zilele la ora cinci după amiază în casa cochetei din strada Gândului. Când îl vedea, Maricica privea în totdeauna cu un aer uluit spre ușă, ca și când n'ar fi știut precis cine intră.

Prima vizită îi-o prilejuiă niște note de pian, uitate de Maricica la Irina, cu care cânta la patru mâini. Irina era soția lui Șerban și cea mai bună prietenă a Maricicai.

Erau căsătorii de patru ani, căsătorie din dragoste. Lui Șerban îi se păruse că o iubește pe fetița cu părul de un blond șters, cu ochii de un albastru tot șters, impersonală și imaculată ca o batistă, abia scoasă din sertar.

Viața lor se scursese liniștită și lipsită de evenimente, până la ivirea Maricicai.

Temperament nedisciplinat, suflet frământat și etern nemulțumit, Maricica își căuta un refugiu în muzică și numai ea o lega de Irina, cu care nu avea nici o altă afinitate.

Șerban, care se obișnuise să-și considere căminul numai ca pe un loc de liniște și reculegere, începu să simtă lipsa unei alte satisfacții, pe care nu izbutise să și-o dăruiască pașnica lui soție.

Maricica aducea în căminul lui un parfum vag, nekămurit de voluptate și când pleca se simțea singur și stîngherit de calmul care pornea dela zămbetul Irinei, mereu aplecată de-asupra broderici și se împrăstia pe mobile și prin toate ungherele. Cealaltă, era vecinie tulburată și neastâmpărul începu să-l cuprindă și pe el.

Niciodată nu i se păruse Irina mai stângace și mai ne la locul ei, decât într-o seară la o audiere unde Maricica strălucise și amcșise toate mințile, cu grația și căldura pe care o punea în execuția la pian a bucatii de o imoetuozi-tate asemănătoare temperamentului ei.

Abia acum băga de seamă, cât de stear-să era Irina, ce prost se îmbracă și ce finută umilă avea în societate. Din seara aceea soarta ei se hotărî.

A doua zi, Șerban bătu sfios la ușa Maricicai. Cât de tulburat era și ce mirată îl privise ea când a intrat. Abia îi putuse îngăima scopul vizitei. Pe înserate a plecat uitând tot ce avusese de făcut în ziua aceea. Apoi veni din nou. De astă-dată fiindcă îi promisese niște cărți.

De atunci venea în toate zilele și de fiecare dată vizita lui avea un scop, fie el cât de mic. O adresă de care o auzise interesându-se, o știre nefîsemnată, o carte, o invitație din partea doamnei Șerban.

Astăzi s'a trezit în fața porții, fără să fi avut încă timpul să se gîndească la pretextul vizitei lui.

Înainte a ușii a sovăit cîtva timp neștiind dacă trebuie să intre. A pus de două ori mîna pe clantă, fără să aibă curajul să deschidă și s'a rîmenit totuși înăuntru, făcînd în mod inconștient aceleași gesturi pe cari le făcea de o lună în toate după amiczele.

Maricica ședea în colțul ei obișnuit și părea că-l așteaptă, totuși Șerban se încercă de cîteva ori la vorbă, încercă să găsească în minte ceva care să-i moti-

veze vizita și ne găsind zise cu simplitate:

— Până acum știam în totdeauna pentru ce veneam la d-ta, astăzi nu mai știu pentru ce am venit.

Maricica îl scoase abil din încurcătură.

— Ba eu știu!

— Ți-ai uitat ieri fularul aici și ai venit desigur să-l iei.

Îi întinse cu un gest grațios un fular alb, de lipsa căruia Șerban n'avea habar și un răs vioi, nesilit, acoperi cu totul stînjeneala lui.

Luară și de astădată ceaiul împreună. Au glumit și și-au povestit amintiri din copilărie, ca și altădată, dar stînjeneala înlăturată pentru o clipă stăruia cu încăpățănare.

Șerban se ridică de cîteva ori să plece fără să aibă curajul s'o facă.

În cele din urmă a plecat cu un aer posomorît care o puse pe Maricica pe gînduri.

Cînd rămase singură începură s'o frămînte tot felul de întrebări.

De ce venea Șerban în toate zilele s'o vadă? De ce uitau amîndoi de toate grijile și îndatoririle lor, cînd erau împreună? Nu știa. Știa numai că în viața ei altmînteri goală și tristă, se schimbase ceva, că aștepta în fiecare zi pe cineva la o anumită oră, că el venea și că era mai veselă, mai împăcată cu viața după ce pleca.

Dar Maricica își aduse aminte că Șerban nu era singur, că Irina îi era prietenă, că nu erau două forțe egale ca să poată întreprinde o luptă atît de grea și luă repede o hotărîre. Sună. Servitoarea scoase capul prin ușa bucătăriei.

— Conia m'a sunat?

— Da.

— Poftiți ceva?

— Uite ce e Zoe, de mâine încolo nu sunt acasă pentru nimeni. Nu mai primiți pe nimeni.

— Nici pe conașul Șerban?

— Pe ni-meni!

Servitoarea holbă ochii, vru să spună ceva, dar înghiți în sec și ieși.

A doua zi Maricica își văzu liniștită de treburi până la ora două după amiază.

Între două și două jumătate începu să se neliniștească, și să privească, mereu, cînd la use, cînd la ceas.

La trei fără un sfert porni să se îmbrace în mod mecanic. Sună servitoarea, îi ceru s'o ajute, ca și cînd și-ar fi amintit că o așteaptă cineva în oras. La plecare îi mai recomandă odată să nu primească pe nimeni și își simți inima usurată.

Cel puțin nu va fi acasă, va scăpa de simulacrul care îi era odios.

Să spună că nu e acasă și să tremure în dosul usei de teamă că un anîmunt fără însemnătate ar putea face să fie descoperită!

Nu. Procedul e meschin și necivilizat. Forfoti prin oraș fără nici o țintă. Făcu oarecari cîmpărături de cari n'avea neapărată nevoie și se întoarse acasă, nerăbdătoare să știe ce s'a întîmplat în lipsa ei.

Se dezbracă a lene, se așază comod în

SARINA CASSAVAN-PAS

colțișorul ei și după ce răsfoi o carte, căreia îi tăie mai întâi filele, sună.

Servitoarea bănuia că a descoperit o slăbiciune la stăpâna ei și își permițea s'o chinuiască.

— Conița dorește ceva ?

— Da. Aprinde lampa și să dregi puțin focul.

Fata de obicei limbută, se execută în tăcere.

— Ai căleat rufele, Zoe ?

— Căleat, coniță.

— Da ciorapii ceia, i-ai țesut ?

— Numai pe cei negrii, n'am avut ață galbenă și i-am lăsat pe ceilalți.

Stăpâna răsfoiește încet cartea și întrebă cu o neglijență afectată.

— Dar în lipsa mea a fost cineva pe aici ?

Servitoarei îi sclipesc ochii de satisfacție.

Dăunăzi numai ce a vorbit mai mult cu găzarul și cucoana a luat-o la rost.

— Vezi bine că a fost.

— Cine ?

— Ei cine ? Conașul Șerban.

— Bine. Du-te !

Se însera. Maricica închise ochii și căută să-și reconstitue în minte scena petrecută în după amiaza din ajun. O amuză mult povestea cu fularul.

Încercă să cânte la pian o sonată care o persecuta în gând de câteva zile. Se plictisi. Se ridică de la pian și se opri în fața oglinzii.

— Ce mină bună are azi și ce cap frumos își aranjase ! Ce păcat că n'are cine s'o vadă !

Sună. Servitoarea veni în grabă, parcă ar fi așteptat dinapoia ușei.

Maricica o întrebă :

— Ce i-ai spus ?

— Cui ?

— Ei cui ? Conașului Șerban.

— Că nu sunteți acasă.

— Și te-a crezut ?

— Aș !

— Săracul !

— Vă pare rău, coniță ?

— Vorbești prostii ! De ce să-mi pară rău ?

— Fă-mi patul !

Fata se resemnează și începe a pregăti așternutul. După ce a terminat își mai face câțva timp de lucru prin odăe, apoi întrebă brusc :

— Ce să-i spun dacă o veni mâine ?

— Mâine?... Nu știu !... Spune-i ce vrei !

Șerban veni și a doua zi, dar când servitoarea vru să-i iasă înainte, Maricica îi dădu un ordin de executat la extremitatea cealaltă a apartamentului și până să sfârșească vorba, el era în odăe.

Se simțiră amândoi puțin incurcați, apoi Șerban începu cel dintâi :

— Astăzi știu precis pentru ce am venit.

— Da ? S'auzim !

— Pentrucă am fost ieri și nu v'am găsit.

Cu tot tonul lui de reproș, Maricica râse.

— Asta e bună ! Da, am fost ieri în oraș după niște cumpărături.

Șerban zâmbi cu neîncredere. Conversația luă o altă întorsătură, devenind greoaie, pe alocuri cu reticențe.

Maricica se uita mai mult pe fereastră decât la Șerban și când îi turnă ceaiul spuse, privind în lături :

— Știi că e ultimul ceai pe care îl mai luăm împreună.

Șerban fu cât n'aci să răstoarne ceasca pe care o ținea în mână. Întrebă totuș afectând indiferență :

— De ce ? Plecați undeva ?

— Nu, dar am promis concursul meu la un concert dat în scop de binefacere și va trebui să repet în toate după amiezele. O să am mult de lucru.

Discuția se învârti câțva timp în jurul concertului, apoi Șerban se ridică să plece.

Când îi sărută mâna spuse pe tonul cel mai firesc :

— Atunci mâine nu ne mai vedem !

— Nici mâine, nici poimâine și nici săptămâna ce vine. Ne vedem însă la concert.

Nădăjduese că o vei însoți pe doamna Șerban.

— Poate !...

Când se închise ușa în urma lui, Maricica se trânti obosită într'un fotoliu.

Parcă ar fi urcat un munte !

Fu veselă toată seara și dimineața următoare.

Căută să-și reia micile ocupații neglijate câțva timp.

„Are să meargă ! Trebuie să meargă ! O lună de zile nu poate schimba deprinderile unei vieți de om“.

La masă glumi mai mult decât de obicei cu Zoe.

— Azi bem ceaiul singure, Zoe !

Zoe n'avea chef de vorbă și se mulțumea să dea din cap.

— Să dai drumul câinelui prin curte, după masă.

— Dar dacă s'o da la cineva ?

— N'are la cine se da.

Servitoarea clătină din cap.

— Conașul Șerban nu e bine ?

— Nu !

— Să nu vă pară rău coniță, știți, cum v'a părut ieri...

— Dă drumul câinelui !

Zoe iese.

Maricica își mișcă buzele.

Poftim, servitoarea a ajuns să-i fie confidentă ! Ce ridicol ! Cum de a îndrăznit prostănaca să-și închipue lucruri inexistente ?

Nu, nu mai merge ! Trebuie s'o pue la locul ei, sau s'o dea afară.

O certă toată vremea.

Întră în bucătărie unde nu mai fusese de mult și găsi o mulțime de lucruri ne la locul lor.

Le aruncă pe toate în mijlocul bucătăriei și porunci Zoi să facă în după amiaza aceea totul **oglinză**.

Servitoarea plângea și promitea că va face cum e mai bine, numai să nu sărupere conia.

Pe la două încercă să doarmă. Își zicea că nu o va supăra nimeni și vor trece mai ușor orele grele.

Dacă se deșteaptă la șase e sigură că nu va mai veni nimeni și poate citi liniștită.

Zoe trântea și lovia lucrurile unele de altele în bucătărie, unde vroia să facă **oglinză**.

O sună și-i zise cu glasul muiat :

— Mai lasă Zoio că vei fi obosit. Mai faci și mâine.

Zoe da din cap cu încăpățănare.

— Și apoi... faci zgomot și nu pot dormi.

— Dacă e așa, las până s'o scula conia.

Arătătorul dela ceas se oprise la trei și un sfert.

Dar dacă vine totuș ?

Sună.

Zoe intră cu mâinile pline de funingine, cu șorțul murdar și cu ghetetele albe de cenuse.

— Ia te uită în ce hal ești ! Spală-te Zoe, pune-ți un șorț curat și... leagă câinele.

Zoe se întoarse și eși repede ca să n'o vadă stăpâna zâmbind.

La trei se dădu jos de pe divan, potrivii pernțele, își îndreptă părul își trecu puful cu pudră pe obraz și se porni să aștepte.

Trei și un sfert... trei și jumătate...

— Zoe ! Ia vezi parcă a bătut cineva !

— ?

— Mi s'a părut ? Bine. Mă doare puțin capul. Ia vezi tu, în cutia de colo, trebuie să fie un piramidon.

— Ce să fie conia ?

— Ce să fie ? Ce să fie ? Ce dracu tot n'ai mai învățat ? Hai du-te, du-te că-mi caut eu singură.

— Iar s'a supărat conia.

— Nu m'am supărat, dar zău prea ești și tu proastă, mă necăjești în totdeauna.

Un ceas de prin vecini bate patru.

Poate că mai vine... Doamne, de ce-l mai aștept ? Eu singură i-am spus să nu mai vie. Bănuiam că are să vie totuș. Eu în locul lui aș fi spus : „Bate-mă, gonește-mă ! Eu am venit“.

Poate că vrea s'o pue la încercare ? Poate că vine mâine. Dar dacă nu mai vine de înc ? I-a spus atât de hotărât să nu mai vie.

Se uită din nou la ceas. Cinci. L-a jignit. Cu siguranță că l'a făcut să sufere. Câinele ținut prea îndelung legat începe să urle.

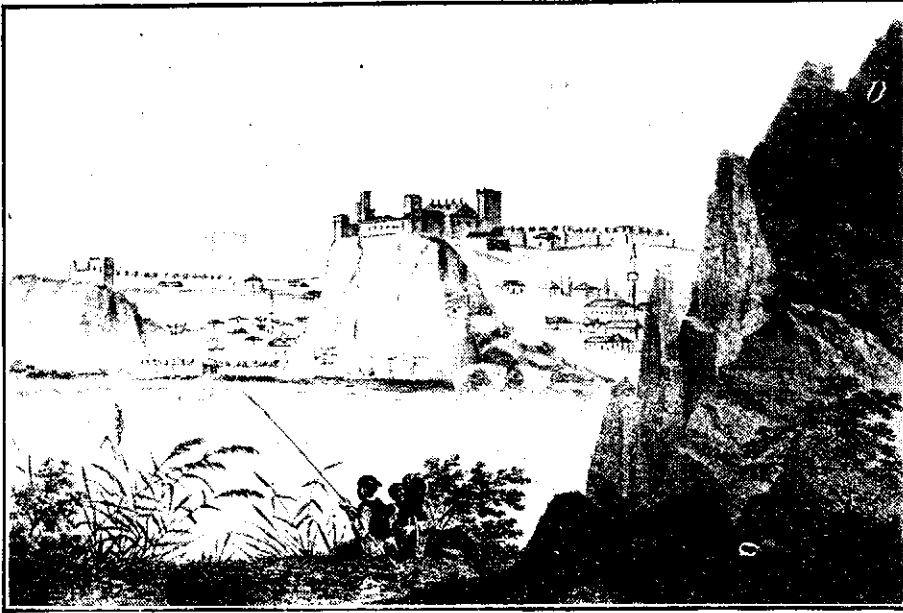
Maricicăi îi dau lacrimile. Zoe intră să dregă focul și se face că nu bagă de seamă.

— Dă drumul câinelui, Zoe. Nu știu, mi-e inima grea, și acum mai urlă și el a pustiu !

Zoi îi vine bine când stăpâna crede în prevestirile ei superstițioase și limba-i se dezleagă.

— Și mie mi s'a bătut toată ziua ochiul stâng...

Maricica își șterge repede ochii.

HIRȘOVA după o stampă din sec. XVIII

HÂRȘOVA

Turcii pentru ca să poată să se folosească de toate bogățiile bătrânului Danubiu și în același timp și de cele ale țării lui Dobrotici, Dobrogea, au găsit cu cale ca să întărească și să transforme în cetate puternică așezarea slavă a Hârșovei, încă de pe la sfârșitul veacului al XVI-lea.

Și în adevăr prin întărirea Hârșovei, Turcii și-au ajuns scopul căci aceasta fiind schele — port — la Dunăre, pe aici au putut pedecoparte să păzească și să acapareze toate bogățiile Dobrogei, ce constau mai ales în cereale, iar pe de altă bogățiile, ce constau mai mult în animale, ce veniau din bălțile Dunărei cari se întindeau deoparte și de alta a acestei cetăți.

Pe lângă aceasta, Hârșova fiind așezată acolo unde se mense brațele Dunărei și unde se varsă vis à vis râul Ialomija, lângă care se afla vestita cetate românească Floci, azi Pina Petrei, prin ținerea sub ascultare și a acestei cetăți, Turcii puteau supraveghia și acapara

și bogățiile ce veneau de pe vestitul Bărăgan de odinioară.

Nu se putea găsi așa dar o așezare mai minunată care să le aducă atâtea foloase economice ca aceasta și de aceea Turcii au căutat s-o întărească foarte bine chiar de la început.

Mihai-Viteazul în războiul său pornit contra Turcilor în 1594 a observat lucrul acesta, mai ales că, după cum se spune, origina sa ar fi de la orașul Floci, și chiar de la început a ordonat atacarea acestei cetăți, de unde oștenii săi s'au întors încărcăți de bogății.

Ca punct strategic militar Hârșova făcea legătura între vestita cetate-raia a Silistrei și între Brăila.

Kupferstichul nostru reprezintă cetatea Hârșova așa cum se afla pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea, când era încă sub stăpânirea turcească.

Cetatea avea formă de careu așezată pe cele două dealuri ce se ridicau chiar din malul Dunărei, închizând la mijloc orașul în care abunda mulțimea minareturilor ca în orice așezare turcească, care este bazată pe credință.

Artistul ne prezintă Hârșova, orașul și cetatea, văzute de pe malul opus pentru ca să-i dea o înfățișare mai grandioasă.

MIII. POPESCU

— Scoate-mi iute pălăria cea neagră, pantofii și haina de blană.

Zoe o privește câțiva timp cu gândul aiurea, apoi dezmeticită brusc:

— Conița iese în oraș la ceasul ăsta?

E un frig de crapă pietrele.

— Nu-i nimic, Haide, iute!

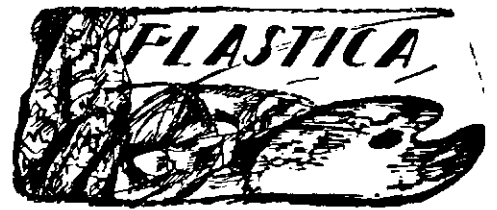
Fata îi ajută înfrigurată să se îmbrace și când o vede în pragul ușii, gata de plecare, o întreabă:

— Să vă aștept eu masa, coniță?

Stăpâna o privește mirată că n'a ghicit, apoi îi strigă înveselită brusc:

— Nu m'aștepta Zoe, diseară mănânc la doamna Șerban.!

SARINA CASSVAN-PAS

INSEMNAȚII..

(Dans les marges de „L'Histoire de L'Art“)

I

Nu suntem un neam nomad, totuși vagabondăm — prin artă. Ceeace trădează în noi, încă mult sânge fierbinte — de origine nelămurită.

II

Singura artă universală — prin scopurile ei — este arhitectura. Dar e singura dintre arte care nu ne încântă cu temei — de cât în măsura în care ne și slujește.

III

Nici un inginer n'a fost atât de nebun să diguiască un fluviu, care stă gata să se arunce în mare, după debitul izvorului său. Întreprinderea aceasta se încearcă însă, astăzi, în artă.

IV

Oceanul înghite apele atâtor deosebite împărății — și nici o picătură din ocean nu are gustul acelor ape...

Dar dacă oceanul și-ar arunca valurile îndărăt, peste mățile tributarelor lui?...

V

Un artist e obsedat numai de idealul său de artă, dar nu creează decât sub biciul unui alt ideal — care îl contrazice.

VI

Arta are un dușman uriaș: spațiul. Și un aliat nesdruncinat în fidelitate: timpul.

VII

Dumnezeu ar fi fost de mult uitat, dacă artistul nu l-ar fi strigat noroadelor în forme sugestive și nepieritoare.

VIII

În fața necunoscutului, unii copii sunt coprinși de teamă, alții de curiozitate — cei mai mulți rămân însă într-o cretină indiferență... Din cei dintâi, se recrutează artiștii. Din secunzii, oamenii de știință. Din cei din urmă: politicianii.

IX

Arta e puntea înaltă de cristal, aruncată peste două haosuri. Deaceia, nici odată nu vei întâlni pe ea — un naturalist.

X

...Arta devansează natura în idealul ei de armonie. Iată pentru ce o capo d'opera nouă indispune, revoltă, cutremură — dar niciodată nu amuză.

XI

În artă te vreau profund până la claritate și complex până la simplitate. Dacă nu izbutești, înseamnă că nu ai darul comunicării.

XII

Dumnezeu trebuie să fie un personaj trist... Creatorul a îmbătrânit.

XIII

Știința suspectează universul. Arta îl înțelege.

XIV

Decadență?... Dar arta e deabia în pragul tinereții!

N. N. TONITZA

Scriitorii fără casa lor

IN MATERIE DE ARTA ȘI LITERATURA, STATUL ÎȘI PREGĂTEȘTE SINGUR DESTITUIREA. — CATRE O COALIȚIE A SCRITORILOR. — LA NOI ȘI AIUREA.

„Mediocritatea intelectualilor țării noastre, e lamentabilă. Briza spiritului nu ne mai activează viața”. Citesc aceste rânduri scrise de cineva, în Belgia, unde situația scriitorului are puncte multe de asemănare cu aceea a noastră, aici. Și mai citesc, cu un interes crescut proce-tele de lege întocmite de d-nii Louis Piérand și Jules Destrée, primul pentru instituirea unui fond național al literaturii, al doilea pentru înființarea unei case naționale a Artelor-Frumoase. Dacă chestiunea se discută acolo, sunt șanse s'o reluăm și noi cu brio, spre marea satisfacție a prietenilor T. Argezei, Perpessicius și Camil Petrescu, cari au cumulat de mulți ani, un capital de argumente în favoarea unei teze niciodată suficient de susținută.

Că Budgetul Belgiei, ca și al nostru, tratează științele și artele ca pe niște rude sărace, e evident. Iarăș evident faptul că la noi funcțiunea unui minister al artelor n'a ameliorat întru nimic situația celor pentru cari a fost creat, excepționând sinecurile și subvențiile neofensabile. Căci un minister care consolidează sărăcia ocrotiților săi, încurcându-se între călugări și actrițe se condamnă a priori. Și se condamnă cu atât mai vârtos cu cât, necruțându-și diriguiții chiar dintre oamenii de literă, le răpește acestora până și cel din urmă, scrupul în opinii și conduită, făcându-i din înviersunați apărători ai breslei și ortodoxi adoratori ai scenei, voiajori fără debarcader. Opiniile unuia din ei înainte de a fi ministru și după ce a fost, am avut plăcerea de a le pune pe două coloane, pentru edificarea celor sceptici.

Dar nu de asta e vorba. S'a făcut dovada că statul nu știe și nu poate îngriji de aceste „nobile spirite cari sunt floarea unei civilizații”. Iată rândurile unui belgian astăzi cari sună la fel cu ale lui Camil Petrescu, pe vreme când scotea Cetatea literară :

„Il fut un temps où les rois, les princes et les papes mécènes servaient une pension à des écrivains ou les artistes. Qu'on ne dise pas que les grands artistes ont souvent connu de ces difficultés matérielles, et qu'elles leur sont comme un stimulant, que de les avoir vaincues ajoutées à leur forte personnalité. C'est là un cliché facile — et un peu odieux.

Iar Paul Valéry în discursul său de recepție la Academie, mărturisea cu toată cruzimea : „Il n'est plus de prébendes. Il n'est plus d'abbayes. Il n'est plus de loisir dans la dignité. Notre société, tout exacte et matérielle, est au contraire assez remarquable par l'impuissance où elle se trouve de donner aux hommes de l'esprit une place nette et supportable dans sa gigantesque et grossière économie”.

Va să zică, iată situația în toată claritatea ei. Nădejdea e oricum o slăbiciune. Cu cât vom nădăjdui dela alții mai puțin, cu atât vom face în casa noastră mai mult. Dacă vom înțelege acest lucru, totul va fi în spre mai bine, în ma-

terie de artă și literatură statul își prepară singur destituirea.

Mă refeream la începutul acestui articol la cele două proiecte de lege ale confrăților belgieni. Iată rândurile din memoriul lor : „Condiția scriitorului este excepțional de penibilă în Belgia... El e condamnat să producă într-o țară ai cărei editori — din motive pe cari nu le mai analizăm acum — nu dispun decât de o piață extrem de restrânsă. Scriitorul belgian e dublat în general de un funcționar, de un profesor, sau de un jurnalist, care întâmpină dificultăți chiar din partea ziarului său când e vorba de literatură. Trebuie să-l ajutăm sub o formă elegantă și discretă”. Dar nu numai atât.

În Franța există Societatea oamenilor de literă, în Anglia Royal Literary Fund, iar în Norvegia inițiativa privată a creat scriitorului condițiunile de trai convenite elitei de cercer.

Republica letonă a creat în anii din urmă „fonduri de cultură” cari servesc la propagarea științelor, artei și literaturii, alimentează premii și burse de călătorie în străinătate, trecând beneficiile acestor sacrificii bugetare la capitolul culturii poporului, care profită real din aceste fonduri prin înființarea de biblioteci, conferințe și excursii în muzee și orașe. Resursele puse la dispoziția acestor fonduri provin mai ales : dintr-o majorare de 3 la sută asupra tarifului de transporturi pe drum de fier, și dintr-o taxă de trei la sută asupra alcoolurilor.

În Franța, prin noua lege (nepromulgată încă) a lui Herriot, (legea așa zisă „du domaine public payant”, statul este declarat moștenitorul drepturilor asupra operelor intrate în domeniul public, asigurând cu aceste venituri o viață frumoasă scriitorilor de astăzi. Sigur, legea are și viciile ei ; ceea ce ne interesează pe noi este însă preocuparea aproape generală de a asigura inteligenței vechului condițiunii optime de funcțiune.

Din toată această succintă expunere, scriitorii noștri — nu vorbesc de gușă și cari sunt la prima generație de cravată și cari compromis funcțiunea scriitorului prostituindu-l cu o totală lipsă de interes pentru aspirațiile breslei — vor înțelege scriitorii noștri că solidaritatea lor, pe planul profesional, va isbui să descue și ușile după care benchetuesc plebeii, săraci întru toate și excesiv de democrați.

Această solidaritate va isbui să restabilească și prestigiul pierdut al spiritului. Căci am prieteni cari-și schimbă în fiecare zi gulerul cămășii, numai ca să nu fie confundați cu „scriitorii”.

În independență materială și — logic — spirituală scriitorii nu vor trăi decât în această solidaritate.

Până atunci „Un idiot pauvre est un idiot ; un idiot riche est un riche”.

PROBLEMA MUNȚILOR APUSENI

Convocare la o anchetă

D-l ION CLOPOTEL publică în revista clujeană „Societatea de mine” sub titlul de mai sus, următoarea convocare, ca început la o anchetă asupra populațiunii munților Apuseni.

Revista „Societatea de mine” în temelul principiului fundamental de care se lasă inspirată și străbătută în activitatea sa publicistică de patru ani încoace de a încheia o fi-ziononune cât mai precisă a vieții publice sub toate aspectele sale, după o examinare a complexului de chestiuni, a hotărât să convoace în sala primăriei orele 10 a. m., două anchete publice :

a) una în Arad, Duminică în 2 Octombrie cu participarea intelectualilor din Brad, Deva, Orăștie, Alba-Iulia și Oradea cu regiunile lor ;

b) și alta în Cluj la 9 Octombrie cu participarea centrelor Abrud, Cămpeni, Aiud, Turda și Huedin cu provincia lor, pe lângă ordinea de zi a unui singur subiect :

PROBLEMA POPULAȚIUNII MUNȚILOR APUSENI

Ca directivă amintim, că dorim să se prezinte studii scrise cu date riguros controlate și nu excesiv de lungi în deosebi cu privire la :

1) condițiunile geografice și de proprietate în grupul munților dintre Murăș, Crișuri, Arieș și Someș ;

2) dificultățile sociale (gradul de cultură și viața colectivă, acțiunea societăților) ;

3) puterea de rezistență morală și materială a școlii românești ;

4) stările demografice și sanitare. Studii vor fi ferite de orice considerațiuni interesate și nu se vor limita la critica situațiilor, ci vor formula și remedii. Preferăm date statistice controlate personal de către vorbitori. Apellăm îndeosebi la factorii școlari, cari sunt mai în măsură să cunoască nevoiile sociale, să pregătească bine materia.

Cu aceea ocazie se va organiza mai complex și cercul nostru de studii „Mișcarea social-economică”, în vederea cercetărilor viitoare.

Domnii cari doresc să participe cu lucrări (ce vor fi supuse dezbaterilor publice) sunt rugați a ne anunța neapărat de hotărârea d-lor până la 15, cel mai târziu 20 Septembrie.

Informații artistice

TEATRELE NAȚIONALE

✓ □ Teatrul Național va reprezenta în actuala stagiune comedia originală: Se caută o jupâneasă" de d-na Lucreția Petrescu.

□ În curând se pune în repetiție „Lumișnița” de d-ra Ticu Arhip.

În primele roluri vor apare d-nele Maria Filotti, Puia Ionescu-Mihailidi și d-nii Soreanu, Valentineanu, etc.

Piesa va fi pusă în scenă de d-l V. Enescu.

□ „Păianjenul” comedia d-lui A. de Herz, se va reprezenta pentru ultima oară în actuala stagiune Sâmbătă 1 Oct. în matineu. În rolurile principale d-na Puia Mihailidi și d-nii Soreanu și Bălățeanu.

□ Premiera piesei d-lui Ciprian „Omul cu Mărtoaga” s'a fixat pentru seara de 7 Oct. crt. În rolurile principale vor apare d-nii: Brezeanu, Atanasescu, Calboreanu, Sârbul și d-nele: Tanzi Bogdan și Sonia Cluceru. Piesa va fi pusă în scenă de d-l V. Enescu.

□ La teatrul Național din Chișinău se repetă piesele „Vera Mirzeva” de Urvanzeff, „Scrisoarea pierdută” de Caragiale și „Fără reazem” de Irena Floru.

□ D-l C. Berariu, directorul teatrului Național din Cernăuți a demisionat din această calitate.

□ În cursul lunii Octombrie se va reprezenta la Teatrul Național din Cluj „Nerone” piesă în versuri, în patru acte de d-l Călătorescu-Radomir, utilizându-se și elementele Operei din Cluj, balet, cor și orchestră.

Piesa va fi pusă în scenă de d-l Șaighian.

Ansamblul Teatrului Național din Cluj va întreprinde pe urmă un turneu în întregul Ardeal.

□ Repetițiile piesei „Păpușile” au trecut pe scenă. Comedia lui Volff se repetă sub conducerea d-lui Soare Z. Soare.

□ În foyere se repetă, în regia d-lui Paul Gusty „Coppelia” de d. N. I. Ottescu, a cărei premieră va avea loc în prima parte a lunii Noembrie.

□ Se intenționează reprezentarea în actuala stagiune „Făclia sub obroc” și „Francisca de Rimini” ambele de Gabriele d'Annunzio.

□ Cu ocazia centenarului lui Ibsen, Teatrul Național va reprezenta piesa „Când noi mortii vom învia” cu d-na Maria Filotti în rolul principal.

TEATRUL REGINA MARIA

□ Compania dramatică dela teatrul „Regina Maria” va reprezenta în actuala stagiune piesa „Orașul mort” de Gabriele d'Annunzio.

□ Pe scena Teatrului „Regina Maria” se repetă „Musafirii d-lui Bliss” comedie în 3 acte de Noel Covard.

În primele roluri d-nele Lucia Sturdza-Bulandra, Catusa Elvass, Irina Nădejde și d-nii Manolescu, M. Enescu și Al. Fintii.

□ Cu prilejul centenarului nașterii lui Ibsen se va monta „Doamna Inge la Ostrad” cu soții Bulandra în fruntea distribuției.

TEATRUL CAROL CEL MARE

□ Vineri 9 Octombrie la Teatrul Carol cel Mare premiera „Manasse”, dramă în 4 acte de Ronetti Roman.

□ Marți 25 Octombrie Teatrul Carol cel Mare, prima reprezentație a Emmei Gramatica, cu „Visul unei dimineți de primăvară” de Gabrielle d'Annunzio.

TEATRUL CARAGIALE

□ La Teatrul „Caragiale”: „Camara zii”, piesă în 4 acte de A. Strindberg, se repetă în decoruri de M. H. Maxy și în regia d-lui I. Sternberg. Primele roluri vor fi interpretate de către d-nele Dida Solomon, A. Luncăescu, M. Ignătescu și d-nii Valentineanu, M. Hociung, M. Emilian, etc. Premiera a fost fixată pentru Joi 6 Octombrie.

□ La Teatrul „Caragiale” se repetă zilnic „Eroul și Soldatul” comedie în 3 acte de G. Bernard Shaw.

Primele roluri vor fi jucate de d-nele Dida Solomon, M. Ignătescu, Camelia Mihail și d-nii Valentineanu, Chiriș, Gîngulescu, etc.

Piesa va fi pusă în scenă de d. I. Șaighian.

□ Reprezentarea piesei „Castelul Welterstein” a fost amânată pentru luna Februarie.

□ În curând se va pune în repetiție piesa „Dumnezeul răzburării” de Salom Asch.

TEATRUL MIC

□ Viitoarea premieră a Teatrului „Mic” va fi comedia lui Alfred Savoir „Figurantul”.

În primele roluri d-na Maria Mohor și d. Misu Fotino.

□ În curând se va pune în repetiție „Antonia” de Lengyel.

□ Viitoarea premieră va fi „Figurantul” de Alfred Savoir.

TEATRUL NOSTRU

□ Teatrul nostru își va deschide stagiunea în sala fostului teatru Popular, în ziua de 15 Octombrie. Ca piesă de deschidere a fost aleasă comedia d-lui N. Kiritescu: „Un eron”.

CONCERTE

□ Cu prilejul concertelor ce va dirija la Ateneu în zilele de 2, 9 și 16 Octombrie d. George Georgescu a înscris în program trei prime audii „Habanera” de Aubert; „Ma mère l'oye” de Ravel și „Impressions de Music Hall” de Pier-né.

□ Sâmbătă, 1 Octombrie, va avea loc la Teatrul Carol cel Mare concertul tenorului Leon Franz. În program arii din: Aida, Loengrin, Rigoletto, Tosca, Trovatore, etc.

□ Quartettul „Regina Maria” de sub conducerea d-lui C. Nottara va da în cursul stagiunii o serie de concerte populare de muzică de cameră în aula „Fundății Carol”.

OPERA

□ Opera Română va face relache Sâmbătă seara din cauza festivalului de la Teatrul Național.

□ Duminică 2 Octombrie se dă **Rigoletto** cu d-nele Lydia Babici și Șcinescu și d-nii J. Atanasiu, Georgewsky, Steiner și Mandy, iar Luni 3 Octombrie se dă **Ebrcea**, ultimul succes de montare și interpretare al stagiunii trecute, cu d-nele Cojocăreanu și L. Babici și d-nii Gh. Folescu, Algazi și Ștefănescu (debut).

□ La reluarea baletului **La Manevre**, vor apare cele două balerine ale Operei, d-ra Dobieczka în rolul Mariei și d-na Mih. Kaminska în acel al Terczei. Spectacolul va fi complectat cu **Gianni Schichi**, amuzanta capodoperă bufă a lui Puccini cu d-nul Niculescu Basu în rolul principal și **Invitația la Vals**, grațiosul divertisment pe muzica de Weber, orchestrată de Berlioz.

□ Opera Română nu va da Duminică reprezentație în matineu.

A doua reprezentație a Operei Române va avea loc Duminică seara cu „Rigoletto”.

În rolul titular baritonul Jean Atanasiu.

□ D-ra A. Elefterescu va cânta rolul „Mella” la spectacolul de Miercuri, 5 Octombrie, în „Gianni Schicchi” la Opera Română.

□ Corpul de balet repetă „Petrușka” de Strawinsky cu d. Morawsko în rolul titular. Baletul va fi montat de d. Anton Romanowsky.

□ Direcția Operei a decis a încredința, la reluarea „Vasului fantomă”, rolul olandezului, baritonului Maxim Săveanu. Reluarea Operei romantice a lui R. Wagner va avea loc Sâmbătă 8 Octombrie sub conducerea muzicală a d-lui Eg. Massini.

EXPOZIȚIE A PRESEI

□ Academia română organizează cu ocazia congresului Presei latine o expoziție a presei românești. Cu aranjarea expoziției a fost însărcinat d. G. Băiculescu.

REVISTE

□ Revista „Viața Literară” va apare la începutul lunii Octombrie.

SCRIITORII

□ Al doilea volum de versuri al d-lui I. Valerian se va intitula „Stampe” și va apare în cursul lunii Octombrie cu desene de pictorul V. Feodorov.

ERATA

Cititorul e rugat să-și amintească dacă a îndreptat la pag. 489, în nr. 31 al revistei, ultimul terțin din „Poiană Inop-tată” astfel:

**Oglinda lunii, razele pierdute
Le reflectează în ziduri mari de noapte:
În amintirea clipelor trecute.**

iar la pag. 530, nr. 34, primul rând al strofei din urmă din „Vers de Primă-vară”:

**Sui ghiocel și viață din lutul plâns,
(simțirea...)**

E C O U R I

„DESPRE PATRIOTISM“

Notiței (din n-rul 38 al „Universului literar“) prin care respingeam pretențiunea de censură a d-lui Nichifor Crainic, exercitată în n-rul 7—8 al „Gândirii“ în legătură cu notele de călătorie la Moscova, ale lui Duhamel și relevate de noi, în aceste coloane. — cronicarul literar al ziarului „Rampa“ îi răspunde cu un bogat foileton intitulat: „D. Perpessicius și patriotismul“.

Foiletonul „Rampei“ apărut Joi, 22 Septembrie, când numărul nostru era încheiat, nu ne-a îngăduit plăcerea să răspundem d-lui Nichifor Crainic cu promptitudine și cu spațiul la care se părea că are dreptul.

Dar poate că a fost mai bine.

Culorile așa de emoționante cu care d. Nichifor Crainic și-a zugrăvit, acea parte a biografiei dumisale din vremea războiului, ne-ar fi abătut dela sensul strict al foiletonului și, fire simțitoare cum ne-a lăsat Cel de Sus, am fi compătimit la rândul-ne cu suferințele dumisale fizice cum și d-sa compătinea cu ale noastre. Și lacrimile ne-ar fi tulburat judecata.

Ori nu despre aceasta fusese vorba.

Notița d-lui Nichifor Crainic (din „Gândirea“) cuprindea în afară de sentința precisă că Duhamel ar fi un „corupător al tinerimii“ (citatele nu înscamnă altceva decât că d. Crainic își însușește credinței sale o bază competentă, din afară) și aceste epresii: „Universul literar“ recomandă cu laude cetitorilor săi...; „zice entusiasta revistă românească...“; „așa crede U. L.“; „s'o creadă U. L., și acea dilemă în care am cetit însăși intenția notiței sale: „Să ne mirăm? Să ne revoltăm?“

Și am spus acestor aere pe nume. Cu atât mai mult cu cât nu știusem, până atunci, că d. Nichifor Crainic face parte dintre cenzorii virtuților patriotice.

Foiletonul dumisale ne dă dreptate. De acord cu noi că nu există de cât un singur patriotism, al faptelor, d. Nichifor Crainic aruncă în balanța judecării, biografia d-sale de război. Și poate, că pe tema aceasta s'ar mai fi putut sta de vorbă și am fi convenit că virtuților le convine discreția și am fi lăsat posterității — dacă n'ar avea altceva de făcut — să se ocupe cu modestele noastre servicii.

Lectura, însă, atentă a foiletonului ne pune pe gânduri.

D. Nichifor Crainic ne acuză de atitudine pamfletărească, de calomnii etc.

Am cetit textele incriminate, am recitit și foiletonul d-sale. Alăturarea ne mulțumește — n'avem nimic de retractat — și am putut pune și punct acestei divergenții.

Sunt însă două puncte din foiletonul cronicarului literar al ziarului „Rampa“, cari trebuie consemnate:

1. Nemulțumit, de bună seamă, că i-am atribuit scrisului d-sale „ciomege“ (negreșit, stilistice) la adresa lui Duhamel, d. Nichifor Crainic ne înștiințează că mănuește și la propriu ciomege și că ne iartă dintr'un explicabil sentiment de sacră mărinimie.

Cât am vrea să-i facem plăcere! Dar îi vom răspunde că dacă n'am ridicat până astăzi degetul asupra nimănui, nu vom întoarce — la rigoare — obrazul celalt, creștinește, și că mai cunoaștem și-un anumit proverb românesc, în care sunt glorificate anumite bătăi.

Mărinimia d-lui Nichifor Crainic e deplasată.

2. D-l Nichifor Crainic găsește spiritul notiței noastre „dobitocesc“. Cunoașteam termenul. Ne-am ferit în nota noastră să facem uz de această parte a vocabularului. Iostul secretar general dela Arte are alte gusturi. Lam putea răspunde cu vârf și îndesat, pe maidanul acesta. Cum însă ne-a luat-o înainte și, imitându-l, meritul nostru, ar fi mie, îi lăsăm cineștea vulgarului întreagă.

Și acum, vă veți întreba și D-vs., dimpreună cu mine:

Ce are a face ineleganța de maniere — ca să nu-i zicem altfel — cu patriotismul?

POEMA RONDELURILOR

„Editura literară a Casei Școalelor“ îi părește **Poema Rondelelor**, 1916—1920 (116 pagini, 1927) de Alexandru Macedonski.

Poetul Bronzurilor, al **Noptii de Aprilie**, a lui Lewki și a acelei proze viguroasă și plină de infinite vibrații își completează fizionomia cu aceste intermediu de grație și tehnică a rondelurilor. Asupra valorii lor literare ca și a locului ce ocupă în opera lui Macedonski, vom reveni.

Nu putem trece însă, peste melancolia pe care ne-o suscită întotdeauna tiparul sărac în care se prezintă poezii somptuoși și care s'ar simți în largul lor, în spațiul marmorean al unei hârtii de cretă.

Până la edițiile de artă să ne rugăm pentru editarea cel puțin cuvincoasă a poeziilor.

NOUL TESTAMENT DE GALA GALACTION

A apărut **Noul Testament** în traducerea părintelui Grigorie, alias scriitorul **Gala Galaction**.

Lucrarea apare în editura Institutului Biblic al Bisericii ortodoxe române (927, București, Tipografia cărților bisericești 355 pagini, lei 100) și cu un cuvânt înainte al I. P. S. Sale Patriarhul Miron.

Cuvântul I. P. S. Patriarh, lămurește origina acestui Institut Biblic și gândul de totdeauna de a se afla un literat și un preot, care să-și unească eforturile întru traducerea cât mai apropiată înțelegerii de astăzi, a cărților bisericești. Și dacă literatul fusese bănuț în persoana lui George Coșbuc, preotul era mai greu de întâlnit.

Gândul acesta și-a găsit începutul de înfăptuire.

Scriitorul cu tulburătoare ecouri în scrisul său laic, incomparabilul stilist Gala Galaction începuse traducerea Bibliei și anume a Noului Testament și Sf. Sinod după cercetarea traducerii prezentate de I. P. S. Patriarh, a hotărât publi-

careia tălmăcirii ca ediție de probă, în așteptarea formei definitive pe care numai o verificare a timpului și o confruntare a învățaților, o va statornici.

Așa sunt, de bună seamă, întocmirile bisericești.

Pentru profan însă, traducerea este cel mai de seamă dar pe care vre'o tipar nișă l-a înfăptuit în timpul din urmă. Am răsfoit, în pripă, faptele Apostolilor, primderea lui Paul, interogarea lui de către Festus și Agripa și călătoria spre Roma și mărturisesc să nu fi cetit legenda mai poetică și într'o limbă mai firească, mai calmă, mai rotundă, un ciudat aliaj de arhaic și de ziua de azi cum numai Gala Galaction putea să realizeze.

Și gândul ne-a dus la tălmăcirile de Biblii din lungul pomelnic al istoriei noastre literare și o obligație ni s'a ridicat să cercetăm această minunată tălmăcire față cu elelalte, din care stilul părintelui Gala Galaction se înalță aromată ca fumul de smirnă dintr'o veche cădelniță de argint, lustruită.

CARTI NOI

VICTOR EFTIMIU: Oda limbei române; poezii editura literară a „Casei Școalelor“, 1927; 127 pagini; lei 28.

GHEORGHE POPOVICI: Poezii; ed. „Luceafărul“; Zalău, 1927; 46 pagini; lei 30.

ION STERIOPOL: Parter japonez; versuri; editura tipografică Markus; Sighișoara; 1927.

NICOLAE SULICA: O nouă publicație românească din secolul al XVI-lea: sturghierul diaconului Coresi, tipărit la Brașov, în 1570; Tg.-Mureș; 1927; lei 25.

ALEX. LUPEANU-MELIN: Minunatele întâmplări ale lui Niță Zdrenghea la București, în America și aiurea, Bibl. populară a Asociației, nr. 149; ed. „Asociațiunii“, Sibiu; lei 5.

N.: **Plantele (buruienile) de leac**, sfaturi pentru cei dela țară; id; id., Buletinul 47 al des. Sibiu al „Asociațiunii“.

HORIA PETRA-PETRESCU: Nunta amănată; povestire; id. id. Buletinul 52.

ADAM BOLCU: Din poveștile lui Moș Toader și alte povestiri pentru popor; id. id. Bibl. populară nr. 147.

HORIA PETRA-PETRESCU: „Tovărășul de joc, din tinerețe“, povestire; id. id. Buletinul 48.

TEODOR V. PACAȚIAN, ADAM BOLCU, IOAN POP-RETEGANUL ȘI HORIA PETRA-PETRESCU: Un ceas de șezătoare populară; id. id.; Bibl. populară nr. 148.

□ Pentru toate cele neisclăite în această foaie, răspunde redactorul „Universului Literar“: d. Perpessicius.